

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
STRATEGINIO VALDYMO IR POLITIKOS
VALDYMO TEORIJOS KATEDRA**

**SAMANTA ČERNIAVSKAJA
(VEIKLOS AUDITO PROGRAMA)**

AUDITUOJAMŲ SUBJEKTŲ VALSTYBĖS KONTROLĖS PASLAUGŲ VERTINIMAS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
prof.habil.dr.
Stasys Puškorius

Vilnius, 2008

**MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY
FACULTY OF STRATEGIC MANAGEMENT AND POLICY
DEPARTMENT OF MANAGEMENT THEORY**

**SAMANTA ČERNIAVSKAJA
(AUDIT OF ACTIVITY PROGRAMME)**

**AUDITED ENTITIES OPINION ON THE EVALUATION OF AUDIT SERVICES
OF THE STATE CONTROL**

Final thesis

Supervisor –
prof. habil. dr.
Stasys Puškorius

Vilnius, 2008

TURINYS

IVADAS	4
I. VALSTYBĖS KONTROLĖS PAREIGŪNŲ ELGESIO VERTINIMO PAGRINDAI	7
1.1. Etika vykdant pareigas.....	7
1.2. Valstybės kontrolės pareigūnų etikos kodeksas	8
1.2.1. Sąžiningumas.....	9
1.2.2. Nepriklausomumo, nešališkumo ir objektyvumo principai.....	9
1.2.3. Kompetencija.....	11
1.2.4. Konfidencialumas.....	12
1.3. Valstybinių auditorių bendradarbiavimo su audituojamo subjekto darbuotojais aspektai	12
1.3.1. Bendradarbiavimo teikiami privalumai.....	12
1.3.2. Dažniausiai pasitaikančios konfliktų priežastys	14
II. EMPIRINIŲ DUOMENŲ RINKIMO METODIKA	15
2.1. Tyrimo eiga ir organizavimas.....	15
2.2. Tyrimo anketos rengimas	16
2.3. Anketos struktūra ir turinys	17
2.4. Duomenų apdorojimas.....	18
III. EMPIRINIO TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ	19
3.1. Tiriamųjų charakteristika.....	19
3.2. Auditoriaus bendradarbiavimo su audituojamo subjekto darbuotojais vertinimas	20
3.2.1. Bendravimo vertinimas	20
3.2.2. Valstybinių auditorių kompetencijos ir darbo rezultatų įvertinimas	31
3.2.3. Auditoriaus objektyvumo, nešališkumo ir konfidencialumo vertinimas.....	33
3.2.4. Konfidencialumo vertinimas	35
3.2.5. Valstybinių auditorių darbo vertinimas	36
3.3. Homogeniškumo kriterijaus taikymas apklausos rezultatų analizei.....	37
3.3.1. Chi-kvadrato testas kintamųjų homogeniškumui tikrinti	37
3.3.2. Tyrimo respondentų nuomonių homogeniškumo problema.....	38
3.3.3. Valstybės kontrolės bendradarbiavimo su audituojamaisiais subjektais.....	44
tobulinimo galimybės	44
PABAIGA	45
IŠVADOS	47
PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS	478
SANTRAUKA	49
SUMMARY	50
LITERATŪROS SĄRAŠAS	51
PRIEDAI	53
1 priedas.....	54
2 priedas.....	60
3 priedas.....	60

IVADAS

Temos aktualumas ir problematiškumas. Pastaraisiais metais JAV, Skandinavijos, Vakarų Europos valstybėse matyti ženklūs valstybinį auditą atliekančių auditorių bei audituojamų subjektų santykių pokyčiai. Audito procese valstybiniai auditoriai pradedami vertinti kaip partneriai, kurie gerai pažįsta tiriamą problemą ir gali būti pasitelkti kaip ekspertai. Lietuvoje šių grupių partnerystė dar nėra visiškai įsitvirtinusi: neretai audituojamo subjekto darbuotojų užimamos pareigos įtakoja santykius su valstybiniais auditoriais, ne visuomet atsižvelgiama į audituojamo subjekto darbuotojų užimtumą, įsiklausoma į jų nuomonę, dažnai egzistuoja abiejų pusių išankstinės nuostatos, kurios neigiamai veikia tolesnį audito procesą. Įtakos turi ir valstybinių auditorių asmeninės savybės, bendravimo stilius, audituojamo subjekto darbuotojų priešiškus esamos tvarkos pokyčiams. Sprendžiant egzistuojančias problemas būtina ieškoti galimybių, kaip nepasitikėjimą, priešiškumą lydinčius kontrolės ir priežiūros santykius pakeisti partnerystės santykiais, grindžiamais atvirumu ir pasitikėjimu. Siekiant padidinti iniciatyvą dalyvauti audito procese, būtina skirti didelį dėmesį žmogiškiesiems santykiams.

Nors valstybinių auditorių ir audituojamo subjekto darbuotojų bendradarbiavimo problematika Lietuvoje yra aktuali, deja, valstybinių auditorių etikos ir santykių su audituojamo subjekto atstovais klausimai kol kas susilaukė mažai dėmesio. Dėl praktinės patirties stokos trūksta analitinio pobūdžio darbų, skirtų egzistuojančių problemų sprendimui. Daugelis paskelbtų straipsnių ir publikacijų orientuojasi tik į teorinio lygmens analizę. Todėl šiame magistro baigiamajame darbe siekiama išanalizuoti tarpusavio santykius tarp valstybinių auditorių ir audituojamų subjektų valstybinio audito metu bei pateikti praktines rekomendacijas egzistuojančių problemų sprendimui.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai. Atsižvelgiant į magistro baigiamojo darbo tyrimo objektą ir dalyką, tiesioginis šio darbo tikslas yra iširti, kaip valstybinio audito subjektai vertina valstybinių auditorių ir audituojamo subjekto darbuotojų santykius audito metu, Valstybės kontrolės teikiamas paslaugas.

Tam, kad būtų tinkamai ir visapusiškai pasiektas tyrimo tikslas, iškelti tokie **tyrimo uždaviniai**:

- remiantis užsienio ir lietuvių autorių moksline literatūra, pateikti susistemintą analizę Valstybės kontrolės pareigūnų etikos klausimais, išskirti pamatinius etikos principus;
- iširti, ar bendravimas tarp auditorių ir audituojamo subjekto darbuotojų remiasi šiuo metu propaguojamais atvirumo ir partnerystės principais;

- nustatyti, ar tyrimo metu formuojamas Valstybės kontrolės pareigūnų įvaizdis atitinka Etikos kodekso reikalavimus;
- išskirti auditorių ir audituojamo subjekto santykiuose egzistuojančias problemas;
- pateikti racionalius pasiūlymus ir praktines rekomendacijas abipusio bendravimo tobulinimui.

Tyrimo objektas. Valstybės kontrolės pareigūnų santykiai su audituojamo subjekto darbuotojais.

Tyrimo dalykas. Tarpusavio bendravimas ir jo metu formuojamas Valstybės kontrolės pareigūnų įvaizdis

Tyrimo hipotezės:

- audituojamų subjektų ir Valstybės kontrolės pareigūnų bendradarbiavimo lygmuo nėra pakankamas;
- auditorių bendravimas su audituojamo subjekto darbuotojais grindžiamas priežiūros, o ne partnerystės principu;
- audituojamo subjekto darbuotojų užimamos pareigos įtakoja santykius su valstybinį auditą atliekančiais pareigūnais.

Tyrimo metodai. Teisingai panaudoti tyrimo metodai lemia ne tik tyrimo kryptingumą, bet ir viso tyrimo proceso veiksmingumą. Siekiant visapusiškai išanalizuoti tiriamus reiškinius, magistro baigiamajame darbe naudotasi tiek įvairiais teoriniais, tiek empiriniais tyrimo metodais. Tyrimo duomenys surinkti ir apdoroti panaudojus šiuos metodus:

- **Anketavimo metodas** norint sužinoti audituojamų subjektų nuomonę apie Valstybės kontrolės pareigūnų bendravimą;
- **Dokumentų (mokslinės literatūros ir šaltinių) analizė** taikyta nagrinėjant įvairius Lietuvos ir tarptautinės audito standartus, siekiant visapusiškai atskleisti Lietuvos teisinio reguliavimo mechanizmą;
- Apklausos raštu **statistinė duomenų analizė** atlikta taikant matematinės statistikos metodus, leidžiančius sudaryti dažnių lenteles, patikrinti hipotezės, siekiant įvertinti skirtumų tarp tiriamųjų populiacijų požymių statistinį reikšmingumą. Duomenys apdoroti naudojant **SPSS 16** (angl. *Statistical Package for Social Science*) programinį paketą.

Magistro baigiamojo darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, dėstomoji dalis, suskirstyta į tris skyrius su poskyriais, pabaiga (išvados, pasiūlymai ir rekomendacijos).

Darbo pabaigoje pateikiamas literatūros sąrašas, trumpa darbo santrauka lietuvių ir anglų kalbomis bei priedai.

Tyrimo rezultatų panaudojimas. Šio tyrimo rezultatai sudarys prielaidas tobulinti esamą audituojamo subjekto darbuotojų ir valstybinių auditorių bendradarbiavimą. Atsižvelgiant į audituojamo subjekto darbuotojų požiūrį į valstybinius auditorius, jų darbą, bus pateikti objektyvūs vertinimai šiuo metu rengiamai Valstybės kontrolės komunikacijos tobulinimo koncepcijai.

I. VALSTYBĖS KONTROLĖS PAREIGŪNŲ ELGESIO VERTINIMO PAGRINDAI

1.1. Etika vykdant pareigas

Valstybinių auditorių ir audituojamo subjekto santykių klausimu straipsnių yra paskelbę Vakarų Europos, Skandinavijos, Jungtinių Valstijų auditoriai. Jie pastebi, kad šiandien orientuojantis į kliento ir vartotojo interesus tai neturi būti pamirštama ir valstybiniu mastu. Tiek Valstybės kontrolės pareigūnai, tiek audituojamame subjekte dirbantys pareigūnai privalo atsiminti, kad jų tikslas – tarnauti visuomenei. Valstybės kontrolei, kuri atlieka valstybinį auditą, nustatytos priežiūros, kontrolės ir vertinimo funkcijos, tačiau Vakaruose požiūris į šį procesą kinta. Auditas vertinamas ne kaip klaidų ir kaltų ieškojimas, o kaip priemonė išsiaiškinti ir pašalinti trūkumus, kliudančius gauti maksimalius darbo rezultatus.

D. Sand straipsnyje „Human relations when auditing“ didelis dėmesys skiriamas Dažnai valstybiniai auditoriai tampa pernelyg kritiškai taikydami teorinius audito standartus. Sprendžiant šią problemą, siūloma atsižvelgti į valstybinio audito subjekto poreikius, realią situaciją ir darant palyginimą orientuotis į pažangios patirties pavyzdžius. Straipsnyje yra teigiama, kad dialogo užmezgimas yra svarus indėlis į patį audito procesą. Jo rezultatyvumą gali nulemti auditoriai, jei, numatydami savo darbo principus, į audito procesą įtrauks ir audituojamo subjekto darbuotojus.

J. Russell knygoje „The quality audit handbook: principles, implementation and use“ aptariama bendravimo su audituojamo subjekto darbuotojais ir jų interesų įgyvendinimo svarba. Įvertinant gerų tarpusavio santykių reikšmę, akcentuojama, kad valstybinio audito tikslas yra ne kritiškos ataskaitos pateikimas, o pagalba sprendžiant valstybinių institucijų problemas ir ieškant alternatyvių galimybių. Audito metu būtina suteikti naudingas rekomendacijas remiantis gerąja praktika, atsižvelgti į audituojamo subjekto darbuotojų poreikius, jų lūkesčius, prisiminti, kad valstybinio audito ir ataskaitos tikslas yra padėti, o ne bausti, stengtis išvengti galimų konfliktų.

Lietuvoje darbų, analizuojančių auditoriaus profesijos ir valstybinį auditą atliekančių pareigūnų etikos normas, nėra daug.

J. Mackevičius auditorių etikos problemas analizavo knygoje „Auditas: teorija, praktika, perspektyvos“ ir straipsnyje „Lietuvos auditorių profesinės etikos kodeksas: koks jis turėtų būti“. Tiesa, jis nedaro skirtumo tarp valstybinį ir privatų, finansinį ir veiklos, išorės ir vidaus auditą atliekančių auditorių, visus juos priskirdamas vienos profesijos atstovams. Vertybių ir etiško elgesio problemas jis laiko daugiau nei gerų darbo rezultatų ir santykių su audituojamu subjektu garantu. Auditoriaus profesiją laikydamas viena iš prestižinių, J.Mackevičius teigia, kad jos atstovai „savo darbu ir elgesio privalo iškovoti kompetentingo ir sąžiningo specialisto reputaciją, o tuo pačiu ir

visuomenės pasitikėjimą“. Skirtingai nei dauguma užsienio valstybių straipsnių ar knygų autorių, nagrinėjančių auditorių etiško elgesio įtaką darbo rezultatams, J.Mackevičius akcentuoja, kad vienintelis auditorių klientas yra visuomenė, tačiau pagrindinių principų: sąžiningumo, kompetencijos, objektyvumo, nešališkumo, konfidencialumo nepaisymas yra vertinami kaip nusikaltimas reputacijai, o ne kliento interesams. Galima teigti, kad kiekvienas audito tyrimas yra atliekamas įgyvendinant visuomenės poreikius gauti teisingą ir nešališką informaciją. Be abejo, sąžiningumo ar kitas etikos problemas pamynęs auditorius sukelia grėsmę, jog bus suabejota ir kitais kolegomis, bet tai bus etikos ir darbo principų nesilaikymo pasekmė.

Apmąstymų auditorių etikos klausimais yra paskelbęs ir **A. Katkus**. Remdamasis Vakarų Europos valstybinio audito institucijų pareigūnų etikos kodeksais, A. Katkus analizuoja pagrindinius principus, jų pritaikymo galimybes Lietuvoje. Šio auditoriaus publikacijos yra svarstomojo pobūdžio, garsiai apmąstant vertybes, kuriomis turėtų vadovautis valstybiniai auditoriai. Pagrindiniais etikos principais išskirti: sąžiningumas, nepriklausomumas ir nešališkumas, kompetencija, konfidencialumas. Šios vertybės tapo kartinėmis 2002 metais Valstybės kontrolieriui J.Liaučiai patvirtinus Valstybės kontrolės pareigūnų profesinės etikos kodeksą. A.Katkus, kaip ir J.Mackevičius, svarstydamas kontrolės pareigūno etikos klausimus, orientavosi į daromą įtaką profesijos autoritetui.

Vėliau pasirodė prof. habil. daktaro **S. Puškoriaus** monografija „Veiklos auditas“, kurioje pagrindinis dėmesys skirtas veiklos audito teorinių pagrindų analizei, tarptautinės patirties apžvalgai. Nors darbe atskirai nėra nagrinėjami auditorių ir tikrinamos organizacijos darbuotojų santykiai, visgi pastebima, kad tarp jų nesant abipusiam pasitikėjimui sunku tikėtis kokybiško bendradarbiavimo. Knygos autorius auditą atliekančius pareigūnus skatina imtis aktyvaus, atviro ir geranoriško bendravimo su audituojamo subjekto darbuotojais.

Apibendrinus užsienio ir Lietuvos autorių analizės etikos klausimu, galima teigti, kad visuomenėje egzistuojantis pasitikėjimas valstybinį auditą atliekančiais pareigūnais, jų kompetencija, moralės vertybėmis yra kertinis akmuo, siekiant ne tik gerų darbo rezultatų, bet ir pageidaujamo įvaizdžio. Kiekvieno auditoriaus profesijos atstovo tinkamas elgesys, pasireiškiantis atliekant tiesiogines pareigas, formuoja jo profesijos stereotipą.

1.2. Valstybės kontrolės pareigūnų etikos kodeksas

Valstybės kontrolės pareigūnų etikos kodeksas buvo patvirtintas 2002 m. gegužės 24 d. įsakymu Nr. V-80 ir taikomas visiems Valstybės kontrolėje dirbantiems pareigūnams, nustatant tarnybinio ir profesinio elgesio principus ir taisykles, reguliuojant jų elgesį tarnybos ir ne tarnybos

metu. Kodeksas parengtas remiantis Valstybės kontrolės, Valstybės tarnybos, Viešojo administravimo ir Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymais, INTOSAI patvirtintu etikos profesinės kodeksu, Lietuvos auditorių profesinės etikos kodeksu ir bendrosiomis moralės normomis. Iš viso dokumentą sudaro aštuonios dalys, susidedančios iš dvidešimt septynių punktų. Čia yra pateikiami Bendrieji tarnybinės etikos reikalavimai pareigūnams, atliekantiems valstybinį auditą bei šios institucijos pareigūnų tarpusavio santykių reglamentavimas. Profesiniams reikalavimams skirta dalis aptaria sąžiningumo, nepriklausomumo, objektyvumo, nešališkumo, konfidencialumo ar kompetencijos – pagrindinių auditoriaus elgesio principus [3]. Kodekso struktūra ne tik turiniu, bet ir forma atitinka INTOSAI parengtą **Tarptautinį etikos ir audito standartų kodeksą**, kur daugiau dėmesio yra skirta viešųjų ir privačių interesų derinimo problemai, numatant aplinkybes, kurioms esant auditorius privalo atsisakyti atlikti tyrimą. Tolesnėje magistro baigiamojo darbo dalyje bus trumpai aptarti svarbiausi ir pamatiniai etikos principai.

1.2.1. Sąžiningumas

Auditorių profesinės etikos kodeksas sąžiningumą laiko kertiniu etikos principu. Tai plačiausia privaloma elgesio sąvoka, savyje talpinanti ne tik etikos, bet ir audito darbo reikalavimus. Ji paprasčiausiai apibūdinama kaip nešališkumas ir teisingumas. Sąžiningumas reikalauja iš auditoriaus laikytis nepriklausomumo ir objektyvumo principų, nepriekaištingai atlikti savo veiklą, vadovautis visuomenės interesais, dora ir sąžine. Nors Lietuvoje šis principas nėra išskiriamas kaip svarbiausias, bet juo vadovaujantis Valstybės kontrolės pareigūnas privalo laikytis LR Konstitucijos, duotos priesaikos, įstatymų ir teisės aktų, būti sąžiningu, neduoti pagrindo priekaištams ir nepasitikėjimui.

1.2.2. Nepriklausomumo, nešališkumo ir objektyvumo principai

Valstybės kontrolė, tarnaudama teisei ir demokratinei valstybei savo veikloje privalo įgyvendinti teisėtumo ir viešumo principus. Kaip aukščiausia audito institucija, ji turi vadovautis nepriklausomumo, neutralumo ir objektyvumo reikalavimais. Šioje tarnyboje dirbantis pareigūnas privalo išlikti nepriklausomas ir šališkas nuo politinių įsitikinimų, audituojamo subjekto ir trečiųjų šalių spaudimo bei įtakos. **Valstybės tarnautojų etikos kodekse** reikalaujama sprendimus priimti nešališkai vengiant asmeniškumų, atsisakant dovanų, paslaugų, išskirtinių lengvatų ir nuolaidų iš asmenų ir institucijų, galinčių daryti įtaką. **Kokybės audito vadove** teigiama, kad iškilus akivaizdžiam bandymo papirkti atvejui reikalaujama atsisakyti dovanos ir sustabdyti tyrimo procesą

informuojant audituojamo subjekto vadovybę. Sunku nustatyti ribą tarp papirkimo ir malonaus gesto ar dovanos įteikimo. Be abejo, daug kas priklausys nuo paties auditoriaus. Vienas gali priimti kvietimą nebrangiai papietauti, kitas atsisakyti net siūloma gėrimo. Nesusipratimų ir korupcijos atvejus gali padėti sumažinti Etikos kodekso nuostatai, aiškiai pasakantys, kas pareigūnui galima, o kas ne. Valstybės kontrolės pareigūnų etikos kodekso 16.7 punkte reikalaujama atsisakyti bet kokių daiktinių ar piniginių dovanų, vengti aplinkybių, galinčių ne tik pažeisti pareigūno nepriklausomumą ar šališkumą, bet ir tų, kurios gali sukelti abejones. Auditorius, atlikdamas tyrimą, privalo išlikti nepriklausomas nuo audituojamo subjekto, trečiųjų šalių, bet taip pat svarbu šios profesijos atstovams išlikti nepriklausomiems nuo savo išankstinių nuostatų ir vertinimų, nes juos audito metu gali būti sunku pakeisti. Ateidamas į audituojamą subjektą, valstybinis auditorius turi būti laisvas nuo bet kokių iš anksto suformuotų nuostatų. Tik tada jis galės teisingai įvertinti situaciją. Priešingu atveju, tyrimo metu bus stengiamasi tik patvirtinti savo nuomonę, atrenkami įrodymai bus tendencingi ir neatitinkantys objektyvumo, tinkamumo ir patikrinimo kriterijų. Atliktas auditas neatskleis tikrųjų problemos priežasčių ir pateiktos rekomendacijos nebus tinkamos. **Auditorių profesinės etikos kodeksas**, tvirtindamas, kad valstybinį auditą atliekantys pareigūnai privalo išlikti nepriklausomi nuo audituojamo subjekto ir kitų suinteresuotų grupių įtakos, pastebi, kad ne ką mažiau svarbu vadovautis objektyvumo principu. Jame nurodoma, kad auditoriui privalu būti teisingam, nešališkam ir vadovautis valstybinio audito reikalavimais. Dokumente detalizuojama, kad informacija, pateikiama audito ataskaitose, privalo būti objektyvi, aiški ir konstruktyvi, pagrįsta patikimais, tinkamais ir objektyviais įrodymais. Siekdami kuo didesnio objektyvumo ir nešališkumo, Valstybės kontrolės pareigūnai privalo kiekvieną išklaustyti, suteikdami galimybę audituojamo subjekto darbuotojams pasinaudoti šia teise [20]. Audituojamo subjekto darbuotojų nuomonės panaudojimas plačiai yra aptariamas ir **Tarptautiniuose audito standartuose**. Auditoriai, priimdami sprendimus ar darydami išvadas, privalo įvertinti iš audituojamo subjekto ar kitų šalių gautą informaciją. Ji yra kaip alternatyva auditą atliekančio pareigūno pozicijai. Kita vertus, valstybiniai auditoriai, priimdami galutinį sprendimą, turi vadovautis tik savo atliktais tyrimais, jų metu gautais duomenimis išlikdami nepriklausomi nuo bet kokios pašalinės nuomonės ar įtakos.

Valstybės kontrolės pareigūnų etikos kodeksas taip pat reikalauja atliekant auditą vengti skubotumo ir paviršutiniškumo. Įsigilinant į kiekvieno proceso esmę auditoriui nepakanka vien dokumentų analizės, apklausų, stebėjimų ar kitų metodų pagalba surinkti įrodymus ir faktus. Prieš darant išvadas, ypač jei jos yra kaltinamojo pobūdžio, reikia turimą informaciją kruopščiai, be jokio išankstinio nusistatymo, patikrinti. Auditoriaus pareiga yra padėti audituojamam subjektui pasiekti pageidaujamus rezultatus nesukeliant priešiško ir neigiamo nusistatymo. Tik pastebėję klaidų ar

neatitikimų pasikartojimo tendenciją, valstybinį auditą atliekantys pareigūnai privalo ieškoti alternatyvų esamai veiklai. Atsargumas ir apdairumas būtini ne tik darant išvadas dėl egzistuojančių problemų, bet ir audituojamo subjekto veiklos vertinimus.

1.2.3. Kompetencija

Valstybinį auditą atliekančių pareigūnų sugebėjimas tinkamai atlikti jiems pavestą užduotį yra svarbus faktas sprendžiant ir apie Valstybės kontrolės kompetenciją, kadangi ji nustato ir reguliariai peržiūri pareigūnų išsilavinimui keliamus reikalavimus ir kriterijus. Ši institucija taip pat yra atsakinga už valstybinio audito procedūrų, vadovų bei metodikų rengimą. Valstybės kontrolės pareigūnų etikos kodekse reikalaujama, kad auditoriai būtų pasirengę pastebėti audituojamo subjekto vidaus kontrolėje esančias silpnas vietas, klaidas, neįprastus sandėrius ir rezultatus. Kad būtų galima tai įgyvendinti, pripažįstami **Valstybiniuose audito reikalavimuose** iškelti reikalavimai gerai išmanyti audituojamo subjekto juridinę aplinką, sugebėti taikyti priimtus audito ir buhalterinės apskaitos standartus, metodikas ir procedūras. Dokumente nustatytos atliekamo audito taisyklės, procedūros, reglamentuojamas valstybinio auditoriaus darbas, ataskaitų rengimas bei santykiai su audituojamo subjekto darbuotojais [5].

Esant nepakankamai Valstybės kontrolės pareigūnų kompetencijai, būtina apie tai pranešti raštu, atsisakant atlikti auditą. **Valstybės kontrolės pareigūnų etikos kodeksas** numato aplinkybes, tokias, kaip viešųjų ir privačių interesų konfliktas, asmens duomenų ar kitos slaptos informacijos pavišėjimas, audituojamo subjekto darbuotojų instruktavimas su auditu nesusijusiais klausimais. Auditorius gali nurodyti tik alternatyvias rekomendacinio pobūdžio priemones tiriamai problemai spręsti, tačiau galutinį sprendimą priima audituojamo subjekto vadovybė, kurios nuomonė gali nesutapti su pateiktomis rekomendacijomis. Remiantis Valstybės kontrolės pareigūnų etikos kodeksu, jų žinios ir įgūdžiai reikalingi aptikti klaidoms, neatitikimams, kompetencijos stokai ar nesąžiningumui. Tačiau audituojamas subjektas auditoriaus kompetenciją vertina ne tik pagal tai. Atliekamas auditas bei jo rezultatas, t.y. ataskaita, turi būti orientuoti į kritiką ar problemų išryškirimą ir jų konstatavimą, bet ir skatinti pokyčius ieškant galimų išeičių. Dėl šios priežasties vienas iš Valstybės kontrolės pareigūnų kompetencijos kriterijų turėtų tapti parengtų rekomendacijų tinkamumas bei veiksmingumas. Tai yra svarbus žingsnis formuojant požiūrį į auditą kaip į priemonę valdžios institucijų veiklos tobulinimui.

1.2.4. Konfidencialumas

Valstybinį auditą atliekančių pareigūnų etikoje konfidencialumo principo taikymas užima ypatingą vietą. Aukščiausia audito institucija privalo išlaikyti gautą valstybės pasitikėjimą naudoti dažnai ne visiems prieinamą informaciją. Nusizengimas šiam principui gali pakenkti atliekamam tyrimui, audituojamam subjektui, visuomenės pasitikėjimui, institucijos įvaizdžiui. Pagrindinis **Valstybės kontrolės įstatymo** 38 str. užfiksuotas reikalavimas – neatskleisti tretiesiems asmenims su audito procesu susijusios informacijos [2]. Valstybės kontrolės pareigūnų etikos kodekse audito duomenų ir kitų riboto naudojimo informacijos atskleidimą prilygina kompetencijos pažeidimui, kuris reikalauja atsisakyti dalyvauti atliekamame procese. Kartu su konfidencialumo principo pažeidimu prarandamas ne tik asmenų auditoriumi pasitikėjimas. Visuomenėje kyla abejonės auditoriaus profesionalumu bei aukščiausios audito institucijos patikimumu.

1.3. Valstybinių auditorių bendradarbiavimo su audituojamo subjekto darbuotojais aspektai

1.3.1. Bendradarbiavimo teikiami privalumai

Nagrinėjant auditoriaus praktinio darbo perspektyvas vis dažniau akcentuojamas audituojamo subjekto įtraukimas į tyrimą. Audituojamo subjekto darbuotojų dalyvavimas atskiruose tyrimo etapuose apibūdintas **Švedijos Aukščiausios audito institucijos pareigūnų etikos kodekse**:

- Bendradarbiavimas turi prasidėti dar audito planavimo etape išklausant audituojamo subjekto nuomonę dėl kritinių veiksnių, galinčių paveikti tikrinamos institucijos veiklos rezultatus, pasirinktus kriterijus ar valdymą;
- Užbaigiant planavimą valstybiniais auditoriams patariama atsižvelgti į audituojamo subjekto nuomonę dėl pasirinktų kriterijų, taikomos metodologijos tinkamumo;
- Duomenų rinkimo etape būtina išklausti audituojamo subjekto nuomonę dėl atrinktų faktų, alternatyvių įrodymų šaltinių;
- Rengiant rekomendacijas valstybiniai auditoriai turėtų išklausti audituojamo subjekto vadovų nuomonę dėl galimų problemų sprendimo būdų ir gauti audituojamo subjekto pritarimą dėl surinktų faktų, rekomendacijų, išvadų.

Nuolatinis bendravimas, įtraukiant audituojamą subjektą, gali teikti keletą **privalumų**:

- **Bendravimas gali sumažinti auditoriaus ir audituojamo subjekto darbuotojų tarpusavio konfliktų priežastis.** Nenutrūkstamai keičiantis informacija, bendraujant ar susipažįstant su procesu, išnyksta priešiškas nusistatymas, gynybinė reakcija. Keičiasi audituojamo subjekto darbuotojų požiūris į auditą ir jį atliekantį valstybinį auditorių. Pažinimas yra geriausia priemonė nugalėti išankstines nuostatas ir nepagrįstas baimes.
- **Audituojamo subjekto darbuotojų įtraukimas į audito tyrimą suteikia galimybę objektyviai įvertinti esamą padėtį.** Įtraukti į tyrimą jie jausis įvertinti kaip specialistai ir nepalikti nuošalyje. Auditas gali tapti dar vienu šių darbuotojų veiklos etapu, kuriame kartu su Valstybės kontrolės pareigūnais jie galės spręsti iškilusias problemas, reikšmingus neatitikimus.
- **Bendravimas leidžia pasinaudoti audituojamo subjekto darbuotojų vertinimais, žiniomis.** A.Trodden jau tyrimo pradžioje pataria pasiteirauti, ar darbuotojai savo veikloje nesusiduria su problemomis, kurios valstybinių auditorių nebuvo pastebėtos. Svarbu sužinoti darbuotojų požiūrį į tiriamą problemą, ar darbuotojai laiko ją problema, kokios jos sprendimo galimybės ir laukiami rezultatai.
- Dar viena priežastis, kodėl būtinas nuolatinis kontaktas su audituojamo subjekto darbuotojais – **atsiranda galimybė patikrinti surenkamų faktų tinkamumą ir patikimumą.** Bendravimas su darbuotojais taip pat leidžia tinkamai įvertinti realią situaciją, išvengti neteisingų interpretacijų.
- **Palaikomi ryšiai su audituojamo subjekto darbuotojais gali ne tik pagerinti Valstybės kontrolės pareigūnų darbo rezultatus, bet ir palengvinti jų darbą.** Valstybinio audito reikalavimuose numatyta, kad parengtos ataskaitos projektas turi būti suderintas su audituojamu subjektu. Dažnai tai pareikalauja ne tik daug laiko, bet ir emocijų. Ši procedūra taps paprastesne, jei bus pradėta bendradarbiauti jau ankstesniuose audito etapuose.
- **Audituojamo subjekto darbuotojų įtraukimas į tyrimo procesą padidina jų susidomėjimą įgyvendinant rekomendacijas ar atliekant kitokias permainas.** Remiantis A.Maslou motyvacijos teorija, jei darbuotojai taps tiesioginių pokyčių kūrimo dalyviais, vykstantys procesai nebus tokie gąsdinantys ar griauinantys nusistovėjusią tvarką. Bendravimas yra viena iš priemonių padidinti audito veiksmingumą [26].

Apibendrinant galima sakyti, jog esminis bendradarbiavimo kaip veiklos organizavimo bruožas yra vieningas valstybinių auditorių ir audituojamo subjekto darbuotojų sutarimas audito metu,

abipusis pasitikėjimas, pagarba ir įsipareigojimas siekti audito tikslų, pakankama informacijos sklaida ir atgalinis ryšys iš audituojamo subjekto darbuotojų.

1.3.2. Dažniausiai pasitaikančios konfliktų priežastys

Konfliktai tarp valstybinio auditoriaus ir audituojamo subjekto yra tapę neatskiriamu audito proceso elementu. Jie ypač dažni, kai auditas yra išorinis, atliekamas Aukščiausios audito institucijos. Nuomonių išsiskyrimo yra netgi tikimasi, nes valstybinių auditorių atliekamas programos įgyvendinimo ar biudžeto lėšų panaudojimo vertinimas skiriasi nuo vykdytojų požiūrio į valstybinį auditorių, ateinantį vykdyti Valstybės kontrolės pavedimą. Į jį žiūrima tarsi į grėsmę. Audituojamo subjekto darbuotojai bijosi, kad bus atrastos jų valdymo ir veiklos spragos, ar kad atėjęs pareigūnas turės per mažai kompetencijos ir noro suprasti esamą situaciją siekdamas vienintelio tikslo – surasti klaidas ir kaltus [23]. Dažnai dar prieš pradėdant tyrimą įsivyrėja įtampa bei pasiryžimas slėpti ar neigti. Konflikto priežastimi gali tapti šie **veiksniai**:

- **Audituojamo subjekto darbuotojai dažnai save laiko dalimi audituojamos veiklos, dalyvavę jos kūrimo ar įgyvendinimo, skyrę jai savo darbą, pastangas ir laiką.** Dėl šios priežasties vykstantį audito procesą jie gali laikyti asmeniniu darbo ar gebėjimų vertinimu. Į instituciją ateinantis valstybinis auditorius gali būti laikomas grėsme užimamoms pareigoms, galimybei kilti karjeros laiptais. Todėl atėję auditoriai gali susidurti su gynybine reakcija ir išankstiniu nusistatymu, nukreiptu prieš konkrečius auditorius ar visą audito procesą.
- Asmenys, jau kuris laikas atliekantys savo pareigas, tobulinantys įgūdžius bei žinias, laikydami save profesionalais gali suabejoti **valstybinio auditoriaus kompetencija**. Audituojamo subjekto darbuotojai gali nepasitikėti pasirinktų vertinimo kriterijų ir metodikos tinkamumu. Auditoriai dažnai laikomi per daug kritiškais realiai egzistuojančią padėtį lygindami su idealiais standartais, tikrovės neatspindinčiais kriterijais.
- **Pokyčiai, kuriuos skatina kiekvienas atliktas auditas, taip pat gali būti vertinami kaip grėsmė egzistuojančiai stabiliai ir saugiai padėčiai.** Reformos, net ir skatinančios patobulinimus, dažnai susiduria su pasipriešinimu.
- Dar viena konfliktų priežastimi gali būti vertinamas **valstybinių auditorių bendravimas ir elgesys, rodoma nepagarba asmeniui**. Nuo pirmos pranešimo apie būsimą audito procesą dienos, audituojamame subjekte tvyro įtampa. Kiekvienas darbuotojas tampa ypač jautrus, įtarus, lengvai pažeidžiamas. Auditorius privalo nuolat stebėti savo elgesį, būti mandagus,

pagarbus, tolerantiškas. Kita vertus, esant tokioms aplinkybėms jam keliami reikalavimai būtų kur kas mažesni.

Taigi konfliktus tarp valstybinio auditoriaus ir audituojamo subjekto sukelia dvejopo pobūdžio priežastys. Viena grupė – tai tiesiogiai su bendravimu ir elgesiu susijusios problemos, kitos yra psichologinio pobūdžio priežastys, atsirandančios dėl psichologinių kliūčių: saugumo, pripažinimo, saviraiškos, poreikių patenkinimo stokos. Tiek vieno, tiek kito pobūdžio konfliktų sprendimas yra prieinamas valstybinį auditą atliekantiems pareigūnams, jei bus pasirinktas tinkamos bendravimo su audituojamu subjektu būdas.

II. EMPIRINIŲ DUOMENŲ RINKIMO METODIKA

2.1. Tyrimo eiga ir organizavimas

Tyrimas buvo suskirstytas į kelias stadijas:

I stadija: situacijos įvertinimas, tiriamųjų atranka. Tyrimui buvo atrinkta 7 iš valstybės biudžeto lėšų finansuojamos įstaigos. Kiekvienoje įstaigoje asmenys buvo pasirinkti, siekiant išsiaiškinti nuomonę apie Valstybės kontrolės įvaizdį bei valstybinių auditorių bendradarbiavimą su audituojamu subjektu ir suformuluoti rekomendacijas abipusiai naudingų ryšių tobulinimui.

II stadija: anketinė apklausa. Šioje stadijoje 2008 rugsėjo mėn. buvo atlikta anketinė apklausa siekiant nustatyti ir įvertinti tiriamų populiacijų nuomonę tyrimo metu iškeltais tikslais. Tyrime dalyvauti buvo pakviesti asmenys, savo darbe tiesiogiai susidūrę su valstybiniais auditoriais. Tai suteikė galimybę plačiau papasakoti apie tiriamą problemą ir atsakyti į respondentų iškilusius klausimus. **Tiriamoji populiacija:**

- 1) audituojamo subjekto darbuotojai – specialistai, žemesnio, vidurinio ir aukščiausio lygio vadovai;
- 2) valstybiniai auditoriai.

Iškeltos šios **tyrimo hipotezės:**

- Audituojamo subjekto darbuotojų įtraukimas į audito procesą turi įtakos audito proceso efektyvumui ir objektyvumui;
- Valstybinių auditorių bendravimo ir elgesio skirtumus lemia audituojamo subjekto darbuotojų užimamos pareigos;

- Valstybiniai auditoriai audito metu remiasi Valstybės kontrolės pareigūnų etikos kodeksu.

Tyrimo metu planuota apklausti 25 valstybinius auditorius ir 120 audituojamo subjekto darbuotojų. Pastarieji buvo atrenkami iš institucijų, kurių vykdoma veikla ar programos buvo įtrauktos į Valstybės kontrolės parengtą metinę 2008 m. valstybinio audito programą. Tam tikslui buvo atliktos 2 reprezentatyvios sociologinės apklausos, kurių metu buvo apklausta pirmoji respondentų grupė - audituojamo subjekto darbuotojai (specialistai, žemesnio, vidurinio ir aukščiausio lygio vadovai) ir antroji, t.y. valstybiniai auditoriai. Iš institucijų, kuriose buvo atliktas tyrimas, negrįžo arba buvo sugadintos 22 anketos. Tyrimo anketas grąžino 98 audituojamo subjekto darbuotojai. Galima pastebėti, kad valstybiniams auditoriams skirtos anketos visos buvo atsakytos ir užpildytos. Parengtos dvi skirtingos anketų versijos kiekvienai populiacijai atskirai pateiktos 1 – 2 prieduose.

Anketa pasirinkta anoniminė - taip siekta didesnio respondentų atvirumo. Anketos klausimai buvo suformuluoti taip, kad, surinkus į juos respondentų atsakymus, būtų galima patikrinti iškeltą pagrindines bei papildomas hipotezes. Mokslinėje literatūroje naudojamos specialios sąvokos pakeistos tokiais terminais, kuriuos apklaustieji žinotų ir suprastų.

1 lentelė. *Duomenys apie tyrime dalyvavusius respondentus*

	Respondentų skaičius	Respondentų procentas
1 respondentų grupė		
Aukščiausio lygio vadovai	10	10 proc.
Vidurinio lygio vadovai	23	23 proc.
Žemesnio lygio vadovai	32	33 proc.
Specialistai	33	34 proc.
Viso respondentų	98	100 proc.
2 respondentų grupė		
Valstybiniai auditoriai	25	100 proc..

2.2. Tyrimo anketos rengimas

Tyrimui atlikti buvo pasirinktas vienas populiariausių sociologinio tyrimo metodų – anketavimas. Tą lėmė eilė priežasčių. **Pirma**, siekiant gaunamos informacijos objektyvumo, apklausoje dalyvavusiems asmenims buvo užtikrintas anonimiškumas. **Antra**, toks tyrimo procesas netrukdytų respondentų tiesioginiam darbui, nes anketos buvo pildomos jiems patogiu laiku. **Trečia**, asmenys, atsakiusieji į anketoje pateiktus klausimus, nebuvo varžomi laiko ir galėjo apmąstyti

klausimus ir atsakymus [29]. Be abejonės, įtaką padarė ir tai, kad šis metodas suteikia galimybę palyginti, nedidelėmis laiko sąnaudomis apklausti pakankamai didelį skaičių respondentų. Galimybė tyrimo metu surinkti kuo daugiau duomenų buvo ypač aktuali nagrinėjant pasirinktą temą.

Norint, kad anketa būtų įvairiapusiška, orientuota į realias ir iš tiesų aktualias problemas, jos rengimui buvo panaudotos kelios skirtingos šaltinių grupės. **Pirmąją šaltinių grupę** sudarė įvairūs teisės aktai bei dokumentai, reglamentuojantys valstybinį auditą atliekančių pareigūnų veiklą ir elgesį. Naudotasi LR Valstybės kontrolės įstatymu, Valstybinio audito reikalavimais, Tarptautiniais INTOSAI audito standartais, Valstybės kontrolės pareigūnų etikos kodeksu. Šių dokumentų pagrindu buvo gauta informacija apie norminius reikalavimus, kuriais savo veikloje privalo vadovautis kiekvienas auditorius.

Antroji šaltinių grupė – tai literatūra, skirta valstybinio audito problemų analizei, kurioje nagrinėjami ir auditoriaus bendravimo su audituojamu subjektu klausimai. Rengiant anketą buvo remtasi J.Mackevičiaus knyga „Auditas: teorija, praktika, perspektyvos“. **Trečiąją šaltinių grupę** sudarė straipsniai internete, kurių autoriai – užsienio valstybių aukščiausių audito institucijų pareigūnai. Jų patirtis ir nuomonė vertinga kaip informacijos, apie Vakarų Europoje ir JAV šiuo metu vyraujančias bendravimo tarp auditoriaus ir audituojamo subjekto tendencijas, šaltinis.

2.3. Anketos struktūra ir turinys

Pagrindinis tyrimo įrankis – anketa, kurią analizuojant buvo gauta reikiama informacija. Atliktos dvi reprezentatyvios apklausos, kurių metu apklausta tiek pirmoji respondentų grupė (ministerijų specialistai, žemesnio, vidurinio ir aukščiausio lygio vadovai), tiek ir antroji (valstybiniai auditoriai). Anketą sudaro šios pagrindinės dalys:

- **įvadinėje anketos dalyje** formuluojamas kreipimasis į respondentą, pateikiamos apklausos sąlygos ir atsakymų teikimo taisyklės;
- **padėties dalį** sudaro klausimai apie socialinę – demografinę respondento padėtį. Šie klausimai skirti analizės rezultatų interpretavimui palengvinti. Tiriama kintamieji priklauso pavadinimų, arba nominaliajai matavimo skalei;
- **pagrindinę dalį** sudaro klausimai, leidžiantys pasirinkti atsakymus iš kelių galimų. Tuo siekiama užtikrinti gaunamos informacijos tikslumą ir išsamumą. Tiriama kintamieji priklauso rangų matavimo skalei.

Tyrimui naudota anketa pradedama kreipimusi į apklausos dalyvius, kuriame nurodoma tiriamą problemą ir jos aktualumą, užtikrinamas respondentams atsakymų anonimiškumas ir jų panaudojimas išimtinai tyrimo tikslams. Anketoje vertintini teiginiai suskirstyti į tris grupes:

- 1) **Bendravimo vertinimas.** Audituojamo subjekto darbuotojų klausta, kokia informacija buvo suteikta tyrimo pradžioje, ar buvo įsiklausyta į asmeninę nuomonę, ar pasireiškė kritika iš auditoriaus pusės, kokie buvo dažniausi bendravimo būdai ir pan.;
- 2) **Auditorių kompetencijos ir darbo rezultatų įvertinimas.** Siekta išsiaiškinti, ar auditorius yra pakankamai kompetentingas atlikti pavestą darbą, ar jo pateiktos išvados ir rekomendacijos reikšmingos audituojamo subjekto veiklos tobulinimui.
- 3) **Auditoriaus objektyvumo, nešališkumo ir konfidencialumo vertinimas.** Domėtasi, ar auditorius tyrimo metu išliko konfidencialus, ar buvo galima pasitikėti juo ir jo darbu.

Anketą, skirtą audituojamo subjekto darbuotojams, sudarė 20 klausimų, kurioje siekta išsiaiškinti aukščiausio, vidurinio ir žemesnio lygio vadovų ir specialistų nuomonę apie audito procesą ir jo metu vykusį bendravimą su valstybiniais auditoriais (žr. 1 priedas).

Kitą anketą, skirtą valstybiniais auditoriams, sudarė 8 klausimai. Auditorių prašyta išsakyti savo nuomonę apie audituojamame subjekte vykusį bendravimą, nurodyti, kokia informacija buvo pateikta audito metu, ar kilo konfliktų su audituojamo subjekto darbuotojais, prašyta įvertinti pastarųjų kompetenciją, pastangas įsigilinti į audito procesą (žr. 2 priedas).

2.4. Duomenų apdorojimas

Tyrimo metu surinkti empiriniai duomenys apdoroti naudojant **SPSS 16** (angl. *Statistical Package for Social Sciences*) programinį paketą. Kiekvienam anketos klausimui gauti rezultatai surašyti į **dažnių lenteles** (žr. 3 priede). Į lenteles surašyti dažniai (kiek kartų konkretus atsakymas pasikartojė tam tikroje grupėje), apskaičiuotas atsakiusiųjų procentinis dažnis (konkrečios reikšmės dalis visų reikšmių statistinėje eilutėje) bei konkrečios reikšmės dalis tos pačios darbuotojų grupės statistinėje eilutėje (sukauptasis dažnis) [11]. Tokiu būdu apskaičiuota, kiek asmenų, užimančių tam tikras pareigas, pasirinko kiekvieną atsakymo variantą, kokią dalį jie sudarė tarp visų respondentų ir savo grupėje. Gauta procentinė išraiška leido apskaičiuoti, kiek iš viso respondentų pasirinko kiekvieno atsakymo variantą.

Tyrimo užsibrėžta ne didesnė nei 5 proc. (arba $\alpha=0,05$) leistina statistinių sprendimų paklaida. Statistinės paklaidos tikimybės p kritinė riba parodo, koks yra leistinas statistinių sprendimų paklaidos dydis. Visi standartiniai sprendimai, netenkinantys sąlygos $p \leq 0,05$, šiame tyrime

traktuojami kaip nepagrįsti. Tai reiškia, kad užsibrėžta ne didesnė kaip 5 proc. leistina statistinių sprendimų paklaida.

Atsižvelgiant į atlikto tyrimo mastą bei magistro baigiamojo darbo keliamus apimties reikalavimus, nebuvo panaudoti visi anketavimo metu gauti duomenys rengiant šio darbo dalį. Likusią dalį gautos informacijos planuojama panaudoti tolimesniuose moksliniuose tyrimuose.

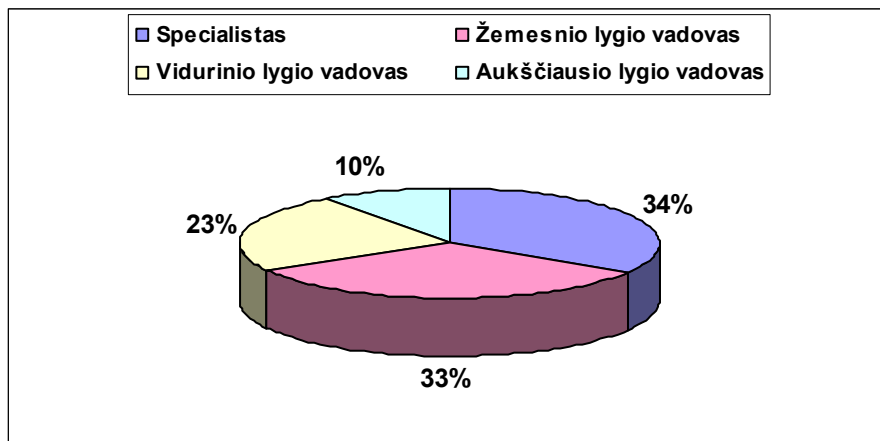
III. EMPIRINIO TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

3.1. Tiriamųjų charakteristika

Šiame poskyryje pateiktas trumpas tyrimo organizacinis apibūdinimas ir pagrindinės tyrimo imties charakteristikos: respondentų pasiskirstymas pagal lytį, amžių, užimamas pareigas. Atkreiptinas dėmesys, kad tyrimo uždaviniams atskleisti buvo pasirinktos penkios respondentų grupės: ministerijų aukščiausio, vidurinio, žemesnio lygio vadovai, specialistai ir valstybiniai auditoriai. Norint ištirti valstybinių auditorių ir audituojamo subjekto darbuotojų bendravimą audito metu, atliktas šių respondentų grupių nuomonių palyginimas atsakant į vieną ar kitą pateiktos anketos klausimą.

Pagal išsilavinimą visi respondentai (audituojamo subjekto darbuotojai ir valstybiniai auditoriai) be išimties buvo įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Respondentų pasiskirstymo *pagal lytį* imtys tyrime pasiskirstę maždaug vienodai, t.y. buvo apklausta 53 proc. moterų ir 47 proc. vyrų. Respondentų pasiskirstymo *pagal amžių* duomenys rodo, kad didžiausią dalį sudarė gerokai vyresnio amžiaus (40 metų ir vyresni) respondentų grupė. Taip pat nemažą dalį, t.y. 20 proc., sudarė tyrime dalyvavę respondentai, kurių amžius yra nuo 30 iki 39 metų. Paminėtina, kad daugiausiai negrąžino arba atsisakė pildyti anketas jaunesnio amžiaus tiriamųjų grupė, t.y. 20 - 29 metų respondentai. Galima daryti prielaidą, kad jaunesnio amžiaus respondentai mažiau domisi vykstančiu bendravimu tarp valstybinių auditorių ir audituojamo subjekto darbuotojų ir jo tobulinimu.

Akcentuotina, kad buvo siekta, jog tyrimo imtį atstovautų respondentai, užimantys skirtingas pareigas. Beveik po lygiai tyrime dalyvavo žemesnio lygio vadovų (ministerijų skyrių vedėjų) ir vykdančiųjų darbuotojų – tam tikrų sričių specialistų, atitinkamai 33 ir 34 respondentai. Tyrime dalyvavo 23 proc. vidutinio lygio vadovai (ministerijų departamentų direktoriai). Mažiausią respondentų dalį sudarė aukščiausio lygio vadovai, viso 10 proc. (žr. 1 pav.). Kitą respondentų grupę sudarė 25 valstybiniai auditoriai, jie visi (100 proc.) atsakė į pateiktus anketos klausimus.

1 pav. *Audituojamų subjektų darbuotojų pasiskirstymas pagal užimamas pareigas, proc.*

3.2. Valstybinio auditoriaus bendradarbiavimo su audituojamo subjekto darbuotojais vertinimas

3.2.1. Bendravimo vertinimas

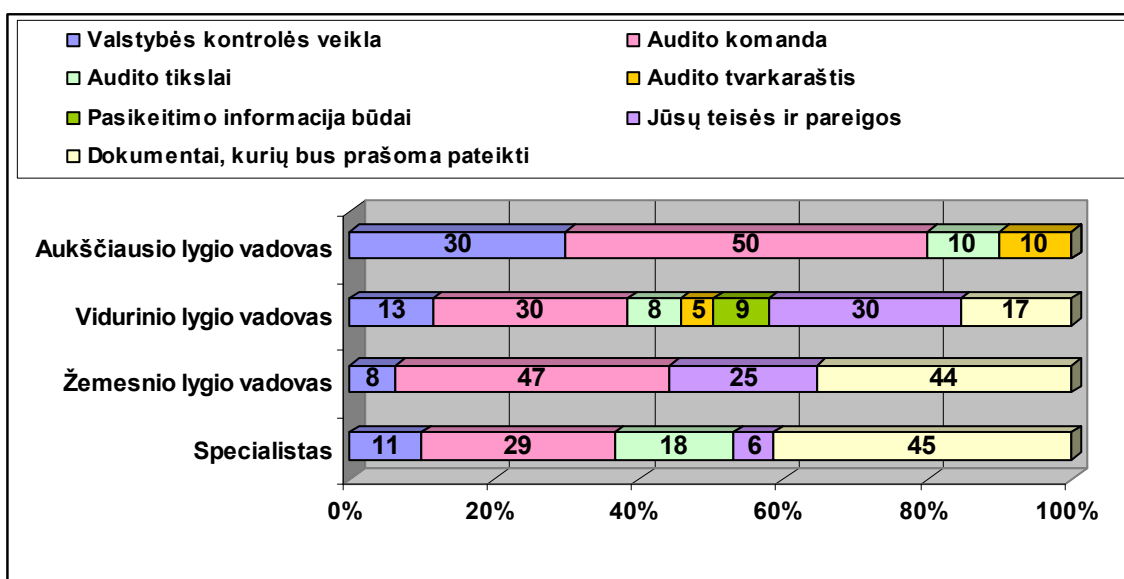
Tiek teoretikai, tiek praktikai vienbalsiai sutaria, kad audito proceso rezultatyvumui didelę reikšmę daro konstruktyvus bendravimas su audituojamu subjektu. Pilnavertis bendravimas galimas tik tada, kai abi pusės jaučiasi lygiavertėmis, yra tarpusavio pagarba ir pasitikėjimas [9]. Atvirumas ir pagarba asmenims bei institucijoms, su kuriais dirba valstybinis auditorius, yra vienas iš Valstybės kontrolės pareigūnų etikos kodekso reikalavimų.

Anketoje keletu klausimų norėta nustatyti, kiek valstybiniai auditoriai linkę informuoti audituojamo subjekto darbuotojus apie institucijoje vykstantį procesą. Tyrimo rezultatai pristatomi ir analizuojami nuosekliai atsakant į tyrimo klausimus.

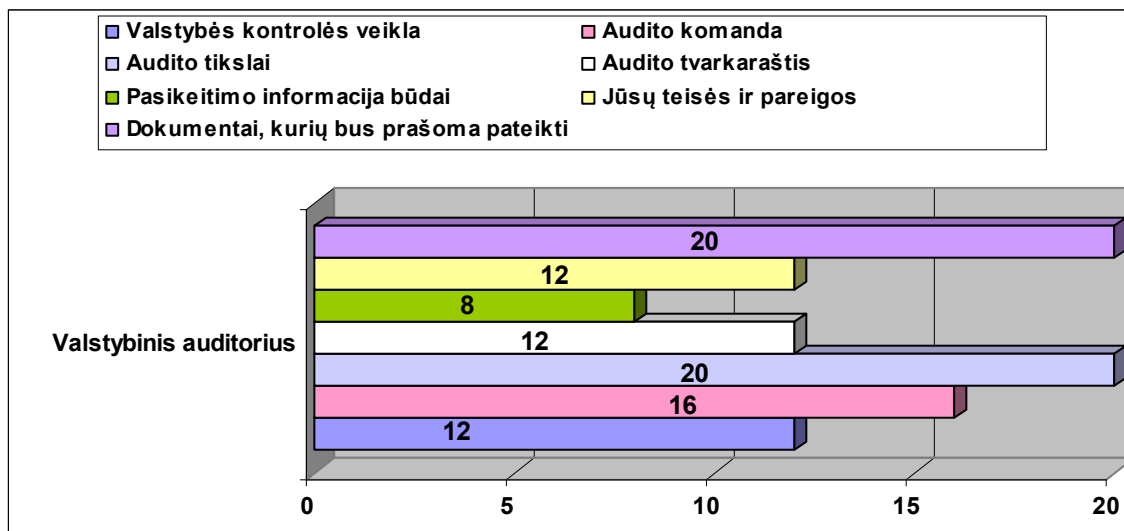
Pirmasis tiesioginis audituojamo subjekto darbuotojų ir valstybinių auditorių kontaktas įvyksta pastariesiems atvykus į tikrinamą organizaciją. Aukščiausio, vidurinio ir žemesnio lygio vadovų, specialistų tyrimo metu buvo klausta, kokio tipo informaciją pateikė valstybinis auditorius prieš pradėdamas audito procesą. Anketos duomenys rodo, kad pirmųjų susitikimų metu auditoriai ne visada supažindino respondentus su šia informacija: Valstybės kontrolės veikla, pasikeitimo informacija būdais, respondentų teisėmis ir pareigomis. Daugiausiai buvo kalbėta apie audito komandą ir dokumentus, kurių bus prašoma pateikti atliekamo audito metu. Anketoje paprašius nurodyti, kokia informacija respondentams buvo suteikta audito pradžioje, mažiau nei pusė respondentų nurodė, kad buvo supažindinti su **Valstybės kontrolės veikla**. Tokio pobūdžio informacija buvo suteikta 30 proc. aukščiausio lygio vadovų. Tuo tarpu tik keturi vidurinio lygio

vadovai ir vos trys specialistai patvirtino, kad valstybiniai auditoriai su jais kalbėjosi apie Valstybės kontrolę ir jos veiklą, o su žemesnio lygio vadovais apie Valstybės kontrolės veiklą išvis nebuvo kalbėta. Tai galima paaiškinti tuo, kad tyrime dalyvauti buvo pakviesti asmenys, anksčiau savo darbe tiesiogiai susidūrę su valstybiniais auditoriais. Todėl galima teigti, kad visi respondentai žinojo, kas yra valstybinis auditas, su jais buvo kalbėtasi atliekamo audito metu. Informaciją apie **audito komandą**, jos narių kvalifikaciją bei pareigas gavo 40 proc. apklausos dalyvių. Su **audito tikslais**, lėmusiais audito vykdymą, jo priežastimis buvo supažindinti 11 proc. respondentų, su žemesnio lygio vadovais apie tai nebuvo kalbėta.

Tuo tarpu kalbant apie valstybinius auditorius, dalis iš jų, t.y. 12 proc. valstybinių auditorių, teigė supažindinę audituojamo subjekto darbuotojus su jų **teisėmis ir pareigomis** audito metu, tačiau tik specialistai nurodė, kad Valstybės kontrolės pareigūnai, patys žinodami savo teises ir pareigas, supažindino su vykdančių darbuotojų teisėmis ir pareigomis. Tuo tarpu su aukščiausio, vidurinio ir žemesnio lygio vadovais apie jų teises ir pareigas išvis nebuvo kalbėta. Respondentų teigimu, tyrimo pradžioje valstybinio auditoriaus teikiama informacija koncentravosi į klausimus ir procedūras, kuriems audito metu bus skirtas ypatingas dėmesys bei **dokumentus**, kurių bus prašoma pateikti. Apie **pasikeitimo informacija būdus** teigė buvę informuoti tik 9 proc. vidutinio lygio bei 9 proc. žemesnio lygio vadovai. Atsakymų pasiskirstymas tarp skirtingų grupių pavaizduotas 2 a pav. Analizuojant valstybinių auditorių vertinimus, jų teigimu, iš esmės visi klausimai buvo aptarti pirmąkart susitikus su audituojamo subjekto darbuotojais. Didžiausiais dėmesys buvo skiriamas klausimams, susijusiems su audito tikslais, audito komanda, dokumentais, kurių bus prašoma audito metu. Valstybinių auditorių atsakymų pasiskirstymas pavaizduotas 2 b pav.

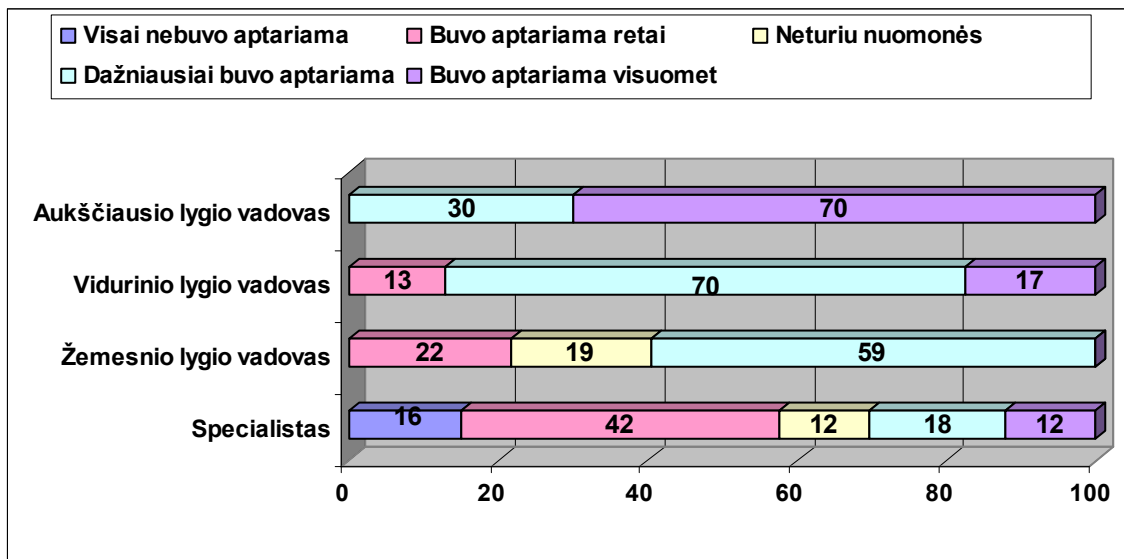
2 a pav. *Audituojamų subjektų darbuotojų nuomonė apie tyrimo metu suteiktą informaciją, proc.*

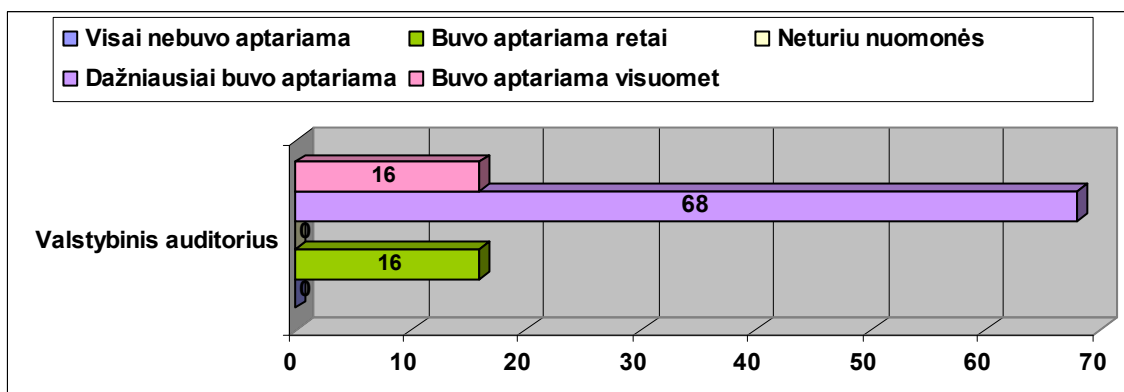
2 b pav. *Auditorių nuomonė apie tyrimo metu suteiktą informaciją, proc.*

Galima pažymėti, kad bendradarbiavimas tarp Valstybės kontrolės audituojamų subjektų galėtų būti glaudesnis informacijos sklaidos srityje. Pasigendama informacijos apie jau atliktų auditų rezultatus, dažniausiai pasitaikančias, galbūt sistemingas klaidas. Taip pat labai svarbu nuolat informuoti aukščiausio lygio vadovus apie audito procesą, jo metu iškilusias problemas, jų sprendimo būdus, nes pastarieji atsako už sklandų institucijos valdymą, efektyvią veiklą, finansinės atskaitomybės teisingumą ir biudžeto lėšų panaudojimo bei turto valdymo teisėtumą.

Nors audito pradžioje Valstybės kontrolės pareigūnai vangiai dalinasi informacija ir bendravo su audituojamo subjekto darbuotojais, tyrimo metu situacija kito. Į pateiktą klausimą „*Ar su Jumis buvo aptariama audito eiga?*“ 45 proc. apklausoje dalyvavusiųjų respondentų teigė, kad su jais audito eiga buvo dažniausiai aptariama ir 15 proc., kad audito eiga buvo aptariama visuomet (žr. 2 a pav.). Pasiteiravus, ar patys valstybiniai auditoriai su audituojamo subjekto darbuotojais aptarė audito eiga, jie nurodė, kad audito eiga buvo dažniausiai ir visuomet aptariama, t.y. atitinkamai 68 proc. ir 16 proc. Dalis, t.y. keturi valstybiniai auditoriai, nurodė, kad audito eiga buvo aptarta retai. Valstybinių auditorių atsakymų pasiskirstymas pavaizduotas 2 b pav.

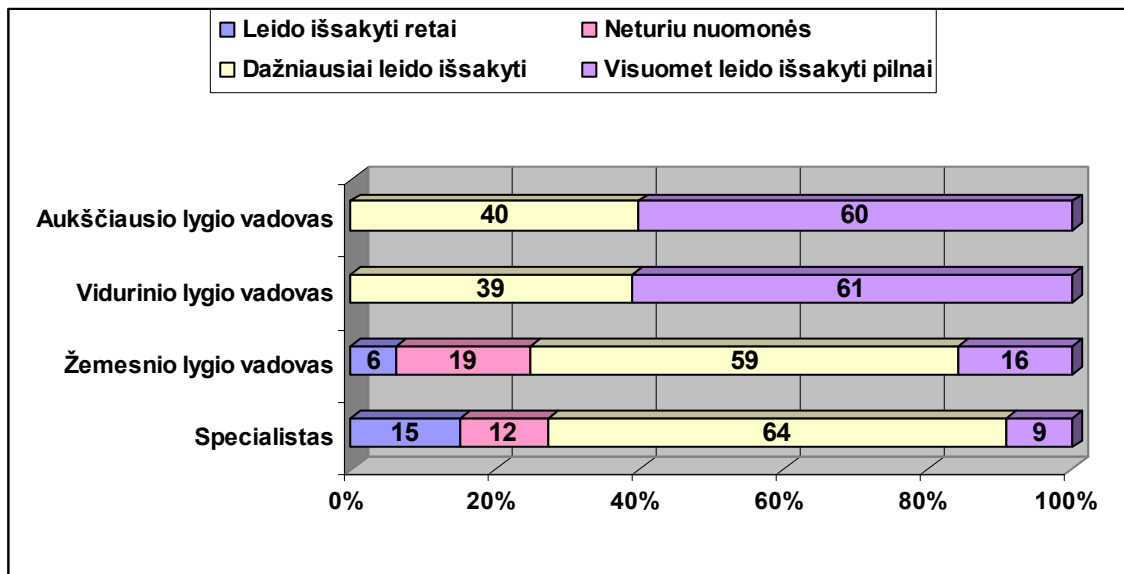
2 a pav. *Audituojamų subjektų darbuotojų nuomonė apie audito eigą, proc.*

2 b pav. *Valstybinių auditorių nuomonė apie audito eigą, proc.*

Galima daryti prielaidą, kad didžioji dauguma valstybinių auditorių išties skyrė laiko būsimo audito proceso eigos aptarimui. Valstybės kontrolės pareigūnai buvo linkę bendrauti su tyrimu susijusiais klausimais. Nors pirmųjų susitikimų metu valstybiniai auditoriai daugiausiai kalbėjo apie audito komandą, audito tikslus bei analizei reikalingus dokumentus, tačiau audito eigoje buvo pateikta informacija ir apie Valstybės kontrolės veiklą, audito tvarkaraštį, pasikeitimo informacija būdus.

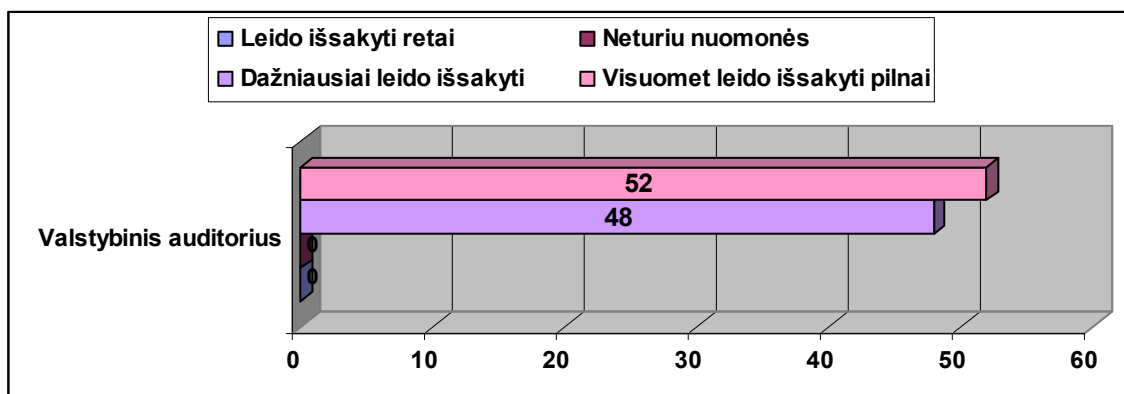
Tyrimo metu norėta pažvelgti dar giliau. Pateikus klausimą „*Ar auditorius tyrimo metu Jums leido išsakyti savo nuomonę?*“ paaiškėjo, kad 54 proc. respondentų dažniausiai ir 29 proc. respondentų visada turėjo galimybę valstybiniam auditoriui išsakyti savo nuomonę. Tik 10 proc. respondentų teigė neturintis nuomonės pateiktu klausimu (žr. 3 a pav.).

3 a pav. *Audituojamų subjektų darbuotojų nuomonė į pateiktą klausimą „Ar auditorius tyrimo metu Jums leido išsakyti savo nuomonę“, proc.*

Atliekant tikrinamos institucijos auditą, svarbu suprasti realią padėtį. Pirmąkart valstybiniam auditoriui atėjus į instituciją yra nelengva suprasti joje vykstančius procesus, todėl būtina palaikyti geranoriškus tarpusavio santykius. Dialogo tarp valstybinių auditorių ir audituojamo subjekto darbuotojų užmezgimas yra svarus indėlis į patį audito procesą. Išsamią informaciją apie egzistuojančias problemas galima gauti tik iš tikrinamos organizacijos darbuotojų išklausių pastarųjų nuomonę.

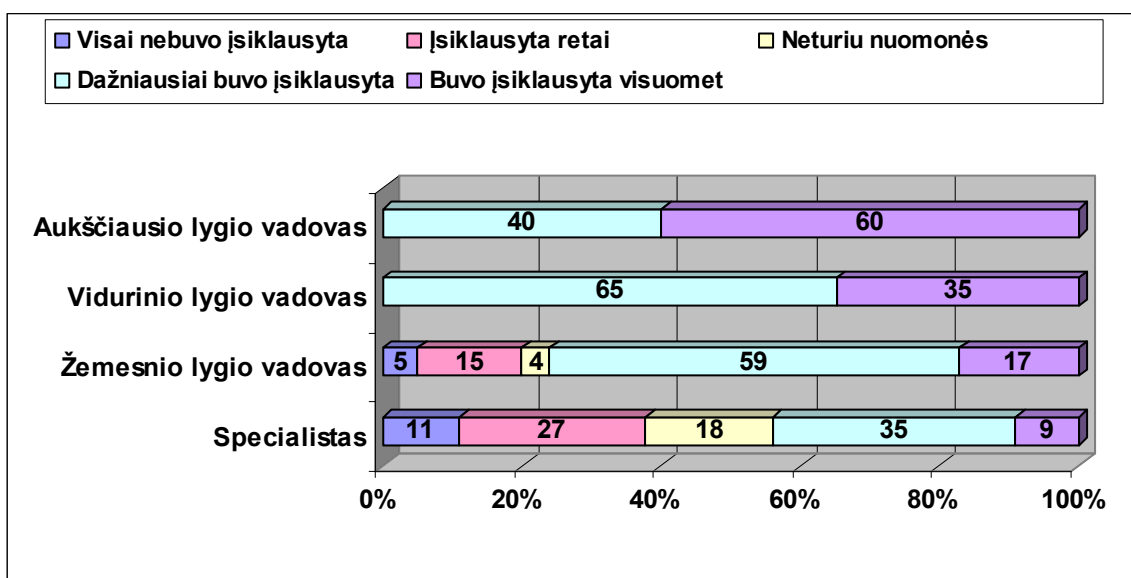
Į tą patį klausimą „Ar audituojamo subjekto darbuotojai tyrimo metu Jums leido išsakyti savo nuomonę?“ 48 proc. valstybinių auditorių atsakė „dažniausiai“ ir 52 proc. „visuomet“ (žr. 3 b pav.).

3 b pav. *Valstybinių auditorių nuomonė dėl galimybės išsakyti savo nuomonę, proc.*

Galima teigti, kad beveik visi respondentai turėjo galimybę pakankamai plačiai aptarti jiems rūpimus klausimus viso audito metu bei išsakyti savo pastabas dar iki ataskaitų ir išvadų projektų pateikimo.

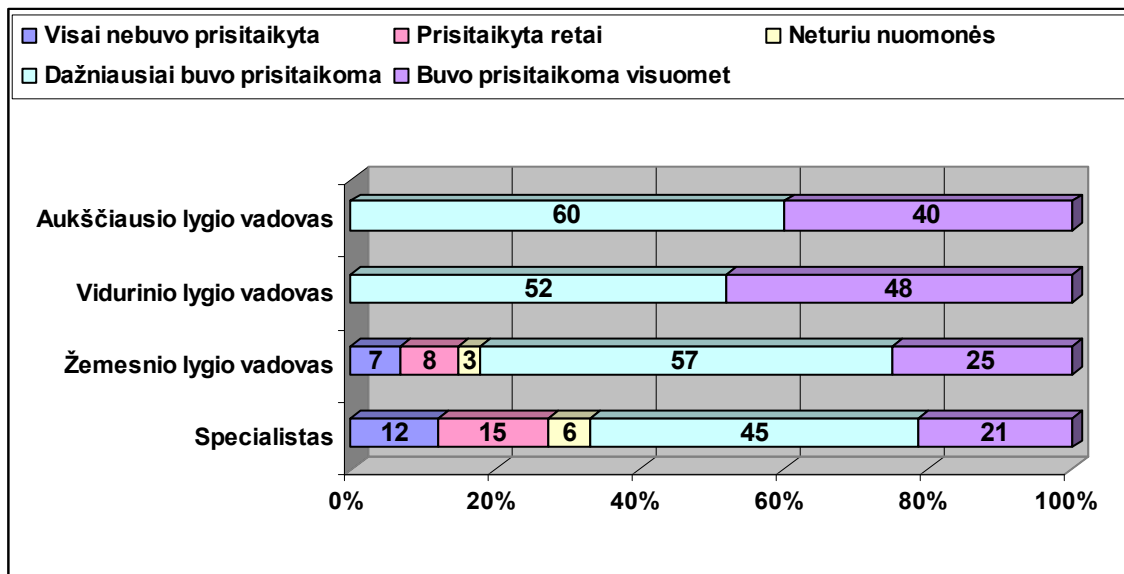
Pateikus klausimą „*Ar valstybinis auditorius tyrimo metu atsižvelgė į Jūsų nuomonę?*“, 60 proc. respondentų teigė, kad jų nuomonė buvo dažniausiai išklaudyta ir į 22 proc. respondentų nuomonę buvo atsižvelgta visuomet. Būtina pažymėti, jog vis dar pasitaiko atvejų, kai valstybiniai auditoriai vengia diskusijos dėl audito teiginių, neįsiklauso į audituojamos įstaigos darbuotojų nuomonę bei argumentus. Tai galima pastebėti 4 pav. Tyrimo metu net 1/3 specialistų teigė, kad į jų nuomonę buvo atsižvelgta retai arba visai neatsižvelgta.

4 pav. *Audituojamų subjektų darbuotojų nuomonė į pateiktą klausimą „Ar valstybinis auditorius tyrimo metu atsižvelgė į Jūsų nuomonę?“, proc.*

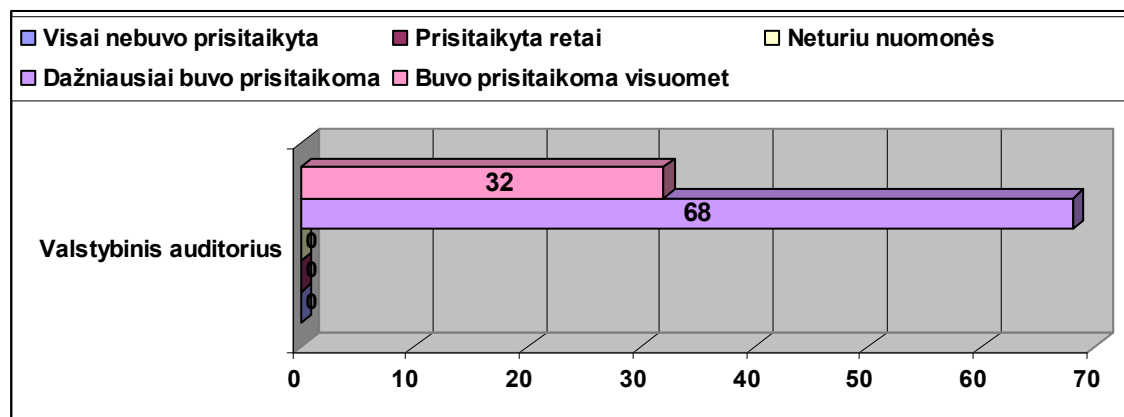
Kaip galimas tokio nesusikalbėjimo priežastis galima įvardinti kai kurių auditorių patirties, kvalifikacijos stygių, nemokėjimą įsiklaudyti į audituojamo subjekto nuomonę, kartais įtakos turi asmeniniai auditoriaus bendravimo įgūdžiai, asmeninės savybės (nemokėjimas bendrauti, arogantiškas elgesys, išankstinis nusistatymas).

Anketoje respondentų buvo prašoma atsakyti, „*Ar valstybinis auditorius tyrimo metu prisitaikė prie Jūsų užimtumo?*“. Gauti duomenys rodo, kad net 86 proc. respondentų atsakė teigiamai, tuo tarpu valstybinių auditorių nuomonė atitinkamai pasiskirstė skalėje tarp „dažniausiai buvo prisitaikoma“ (68 proc.) ir „buvo prisitaikoma visuomet“ (32 proc.) (žr. 5 a pav.).

5 a pav. *Audituojamų subjektų darbuotojų nuomonė apie auditorių prisitaikymą prie pastarųjų užimtumo, proc.*

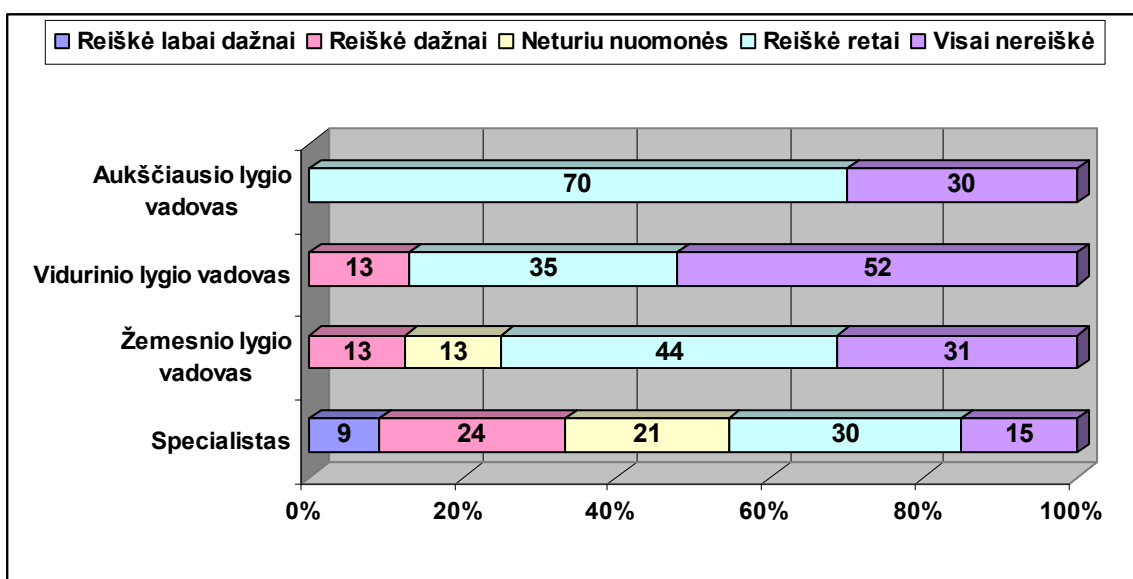
Valstybiniais auditoriams pateikus klausimą „*Ar buvo prisitaikoma prie audituojamo subjekto darbuotojų užimtumo?*“ paaiškėjo, kad 32 proc. valstybinių auditorių visuomet ir 68 proc. dažniausiai atsižvelgė į audituojamo subjekto darbuotojų užimtumą audito proceso metu: būsimus susitikimus visuomet planuodavo iš anksto, darbuotojams pranešdavo apie atvykimą, galimą auditą, tyrimui reikalingus dokumentus (žr. 5 b pav.).

5 b pav. *Valstybinių auditorių nuomonė apie prisitaikymą prie audituojamų subjektų darbuotojų užimtumo, proc.*

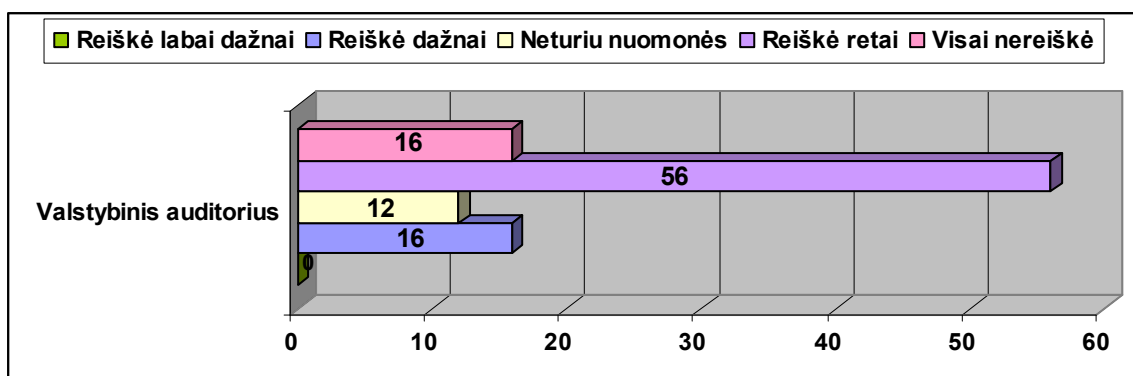
Dar vienas dominantis klausimas – „*Ar tyrimo metu audituojamo subjekto darbuotojams teko dažnai susidurti su Valstybės kontrolės pareigūnų kritika?*“. 70 proc. teigė, kad valstybiniai auditoriai susilaikydavo nuo kritikos, likę, beveik 15 proc. visų darbuotojų, teigė su šia problema susidūrę dažnai ir 3 proc. susidūrę labai dažnai. 12 proc. respondentų teigė neturintys nuomonės.

Pastebima, kad kritikos nepatyrė tik aukščiausio lygio. Tuo tarpu specialistai, vidurinio ir žemesnio lygio vadovai tvirtino kritikos iš valstybinių auditorių sulaukę dažniau. (žr. 6 a pav.)

6 a pav. *Audituojamų subjektų darbuotojų nuomonė apie audito metu patirtą kritiką, proc.*

Valstybiniai auditoriai teigė retai sulaukę kritikos iš audituojamo subjekto darbuotojų. Pastarieji dažniausiai būdavo malonūs, mandagūs, teigiamai nusiteikę.

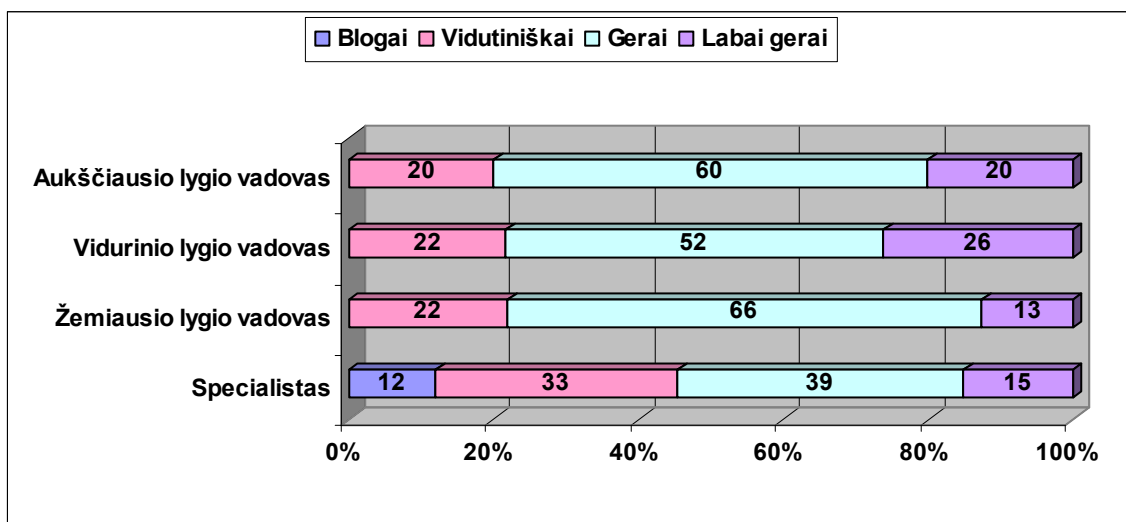

6 b pav. *Valstybinių auditorių nuomonė apie audito metu patirtą kritiką, proc.*

Kaip galimą kritikos ir nesusipratimų, retsykais pasitaikančių bendravime, priežastį, galima paminėti, kad visas bendravimo su valstybiniais auditoriais stilius labai priklauso nuo kiekvieno konkretaus žmogaus, asmenybės, jo charakterio savybių. Tačiau galima teigti, kad konfliktai tampa vis retesni dėl dažnesnio auditorių ir audituojamo subjekto darbuotojų dialogo audito metu. Valstybės kontrolės, kaip aukščiausios audito institucijos, nuostata bendradarbiauti tyrimo dalyvių atžvilgiu vertinama teigiamai, t.y. 2/3 respondentų nesulaukė valstybinių auditorių kritikos jų atžvilgiu.

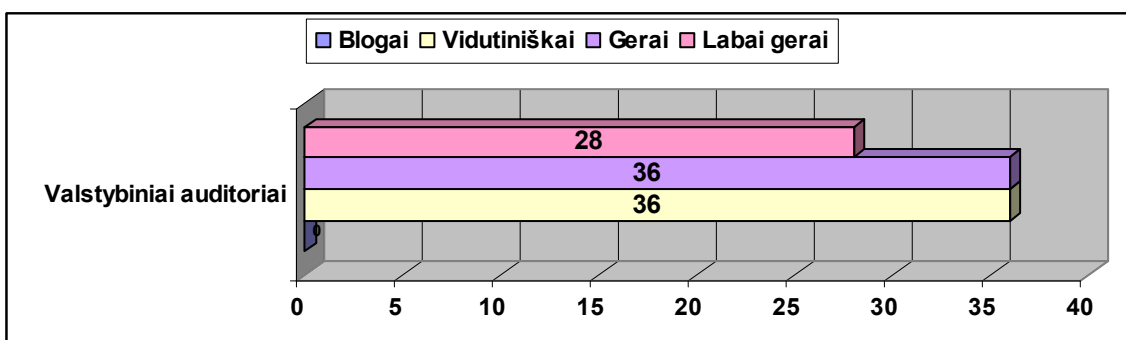
Apklausos dalyvių buvo paprašyta įvertinti vykusį *bendravimą* su valstybiniu auditoriumi skalėje nuo 1 iki 5, kur „1“ reiškia „labai blogas“, o „5“ – „puikus“. Pastaruoju balu vykusį

bendravimą su Valstybės kontrolės pareigūnais įvertino septyniolika apklausos dalyvių. Du kartus daugiau buvo linkusių įvertinti žemiausiais – 2 ir 3 balais, t.y. „blogai“ ir „vidutiniškai“. Beveik pusė dalyvių, t.y. 52 proc., susidūrusių su valstybiniais auditoriais, bendravimui įvertinti buvo linkę pasirinkti 4 balus, t.y. „gerai“ (žr. 7 a pav.).

7 a pav. *Audituojamų subjektų darbuotojų nuomonė apie vykusį tarpusavio bendravimą, proc.*

Valstybinių auditorių nuomonė pasiskirstė skalėje tarp 3 „vidutiniškai“, 4 „gerai“ ir 5 „labai gerai“ (žr. 7 b pav.). Kaip galimas vykusio bendravimo spragas pašnekovai įvardino kai kurių audituojamų subjektų darbuotojų išankstines nuostatas, kvalifikacijos stygių konkrečioje srityje, didelę įtaką turi ir asmeniniai darbuotojų bendravimo įgūdžiai.

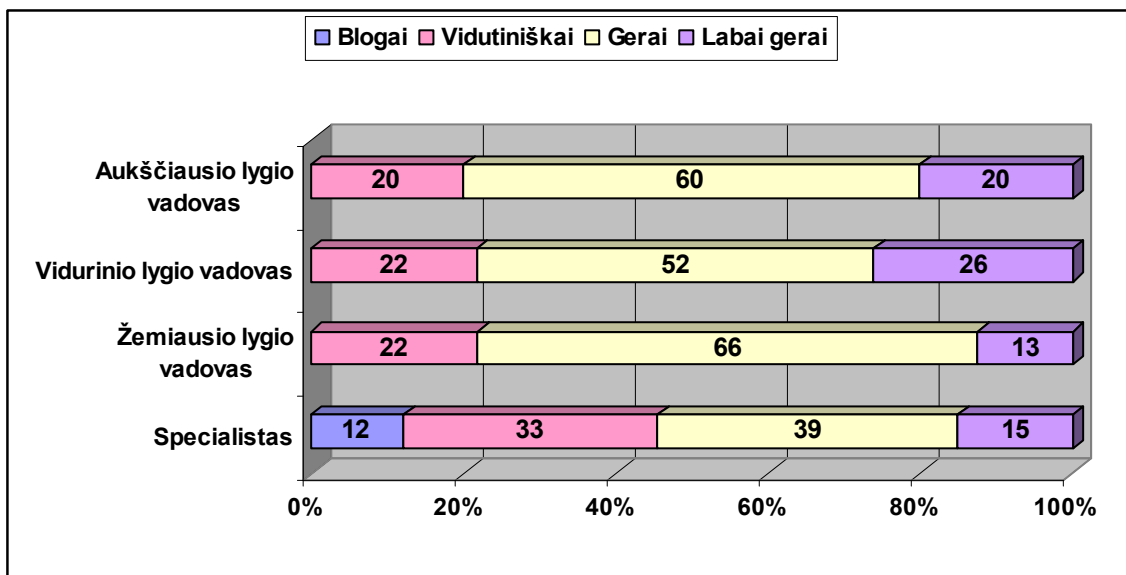

7 b pav. *Valstybinių auditorių nuomonė apie vykusį tarpusavio bendravimą, proc.*

Kalbant apie valstybinių auditorių asmenines savybes, visi respondentai vieningai teigė, jog atvejai, kai susiduriama su netaktišku, arogantišku elgesiu yra itin reti. Pastebėtina, jog valstybinių auditorių bendravimo stilius labai pasikeitė per pastaruosius metus, kai užuot buvę įprastais revizoriais Valstybės kontrolės darbuotojai tapo auditoriais, bendraujančiais kaip partneriai, o ne kaip aukštesnės institucijos atstovai. Be abejo, kad tai, kaip yra bendraujama, labai priklauso nuo kiekvieno konkretaus žmogaus būdo. Tai svarbu dirbant bet kokiaje srityje, tačiau Valstybės

kontrolės darbo specifika nulemia tai, jog asmeninės auditoriaus savybės turi gana nemenką reikšmę dirbant. Tuo pačiu paminėtina, kad pastaruoju metu Valstybės kontrolėje dirba tokie žmonės, su kuriais įmanomas normalus, dalykiškas, konstruktyvus dialogas, ir jų asmeninės savybės čia didesnės įtakos nebeturi. Tai pasakytina tiek apie valstybinius auditorius, atliekančius auditą konkrečiose įstaigose, institucijose, tiek ir apie aukštesnio bei aukščiausio lygio Valstybės kontrolės vadovus.

Tyrimo respondentų paprašius įvertinti *bendravimo* su valstybiniu auditoriumi *dažnumą*, beveik visi respondentai teigė, jog turėjo galimybę pakankamai plačiai aptarti jiems rūpimus klausimus viso audito metu bei džiaugėsi, jog galėjo savo pastabas aptarti dar iki ataskaitų ir išvadų projektų pateikimo. 85 proc. tyrimo dalyvių teigė, kad bendravimas su valstybiniais auditoriais buvo pakankamas ir kad bendravimas buvo intensyvus. Tik nedidelei respondentų daliai, t.y. 15 proc., trūko dažnesnio bendravimo su valstybiniais auditoriais (žr. 8 pav.).

8 pav. *Audituojamų subjektų darbuotojų nuomonė: dažnumas, proc.*

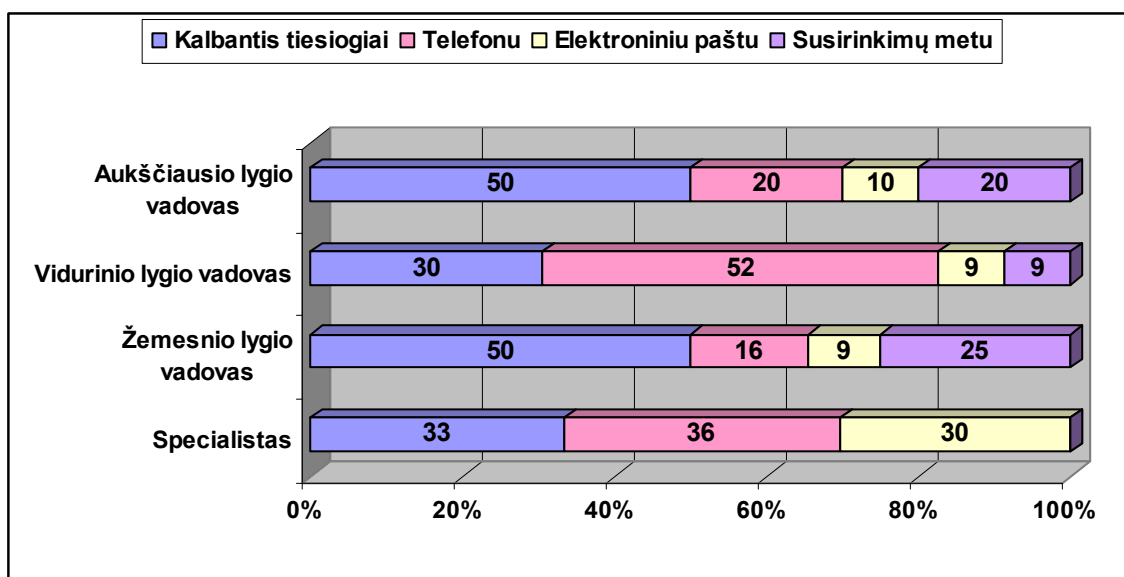
Reikia pažymėti, kad kai kurių ministerijų vadovai anketoje teigė, jog norėtų dažnesnio bendravimo su auditoriais viso audito metu, ne tik aptariant ataskaitų ir išvadų projektus. Valstybinių auditorių dalyvavimo taip pat prireikia, kai tiesiogiai su auditoriais dirbantiems darbuotojams iškyla kokių nors problemų ar nesutarimų.

Atsakydami į anketos klausimą „*Ivardinkite bendravimo su valstybiniais auditoriais būdus*“, audituojamo subjekto darbuotojai turėjo išreikšti savo požiūrį į skirtingų bendravimo būdų naudojimo dažnį. Dauguma tyrimo dalyvių kaip priimtinausią bendravimo formą nurodė tiesioginius pokalbius susitikimų metu, tačiau pabrėžė, jog, priklausomai nuo konkretaus atvejo,

būna patogūs ir kiti būdai: elektroninis paštas, telefoniniai pokalbiai, kartais reikalingas ir formalus susirašinėjimas, iš anksto suplanuoti susirinkimai.

Auditas pradamas anketos, klausimyno apie valstybiniais auditoriams rūpimus klausimus pildymu. Vėliau dažniausiai yra bendraujama kalbant tiesiogiai arba telefonu. Pateikus audito ataskaitų projektus, pastabos ir pasiūlymai teikiami raštu. Toks būdas bendrauti su Valstybės kontrolės darbuotojais pripažintas kaip patogus, priimtinas bei iš esmės nekeistinas. Kiek abejonių kelia tik įvadinių anketų, klausimynų, kurias valstybiniais auditoriai pateikia pradėdami darbą institucijoje, pildymas, kadangi kai kurių respondentų nuomone, jų efektyvumas nėra didelis. Teigta, jog klausimynui užpildyti reikia skirti gana nemažai laiko ir įdėti darbo, o vėliau dažniausiai vis tiek reikia tikslinti duomenis ir kartais tokia forma atrodo ne visai prasminga.

Pagal pateiktus duomenis 9 pav. matyti, kad rečiausiai naudojama bendravimo forma yra susirinkimų organizavimas su audituojamo subjekto vadovybe, kitais tiriamos srities specialistais. Būtina pastebėti tai, kad rengiant audito ataskaitos projektą nustatyti reikšmingi pastebėjimai, išvados, rekomendacijos paprastai visada suderinami su audituojamo subjekto vadovybe siunčiamųjų raštų būdu. Todėl rekomenduotina paskatinti rengti Valstybės kontrolės vadovų susitikimus su audituotų įstaigų vadovais, kitais tiriamos srities specialistais, o ne tik nusiųsti raštą audituojamam subjektui dėl audito metu nustatytų pastebėjimų, audito ataskaitos projektą ar galutinę audito ataskaitą ir audito išvadą.

9 pav. *Audituojamų subjektų darbuotojų nuomonė apie bendravimo būdus, proc.*

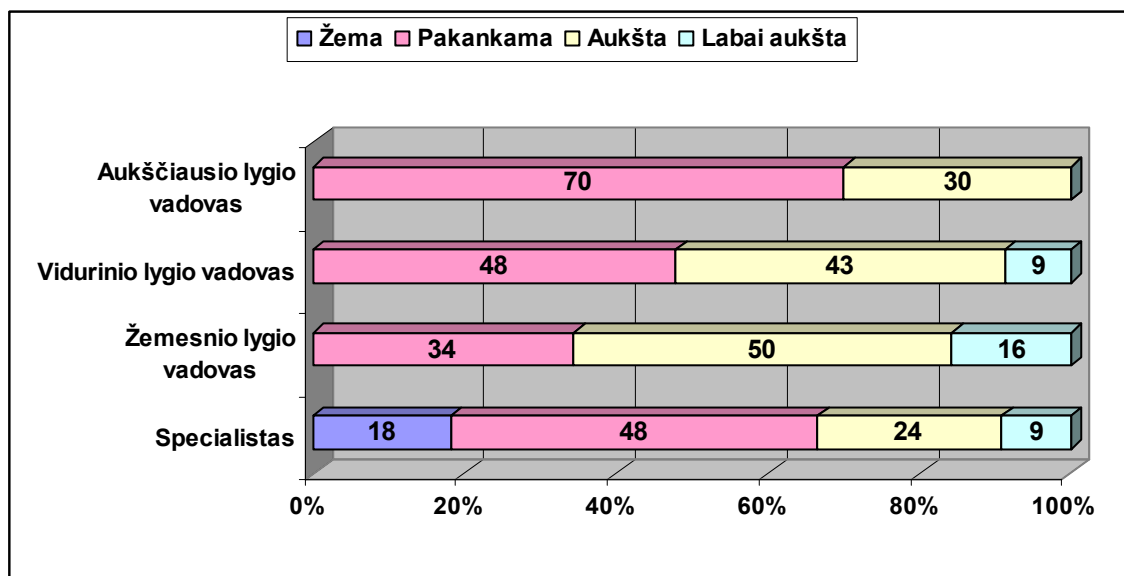
Apibendrintai galima teigti, kad daugiau nei $\frac{3}{4}$ apklaustų dalyvių teigiamai vertina vykusį bendravimą su valstybiniu auditoriumi nepaisant to, kad pastarieji dažnai ne visada rodė pagarbą jų tiesiogiai atliekamoms pareigoms reikšdami kritiką ir atsižvelgdavo į darbuotojų išsakomą nuomonę.

Darant išvadą dėl Valstybės kontrolės pareigūnų bendravimo su audituojamo subjekto darbuotojais, galima teigti, kad pastarieji užima pasyvesnį vaidmenį ir visiškai negali būti traktuojami kaip lygiaverčiai partneriai. Audituojamo subjekto darbuotojai daugiau yra vertinami kaip veiklos objektai – iš jų pareikalaujant tyrimui būtinų dokumentų ir informuojant apie audito proceso rezultatus.

3.2.2. Valstybinių auditorių kompetencijos ir darbo rezultatų įvertinimas

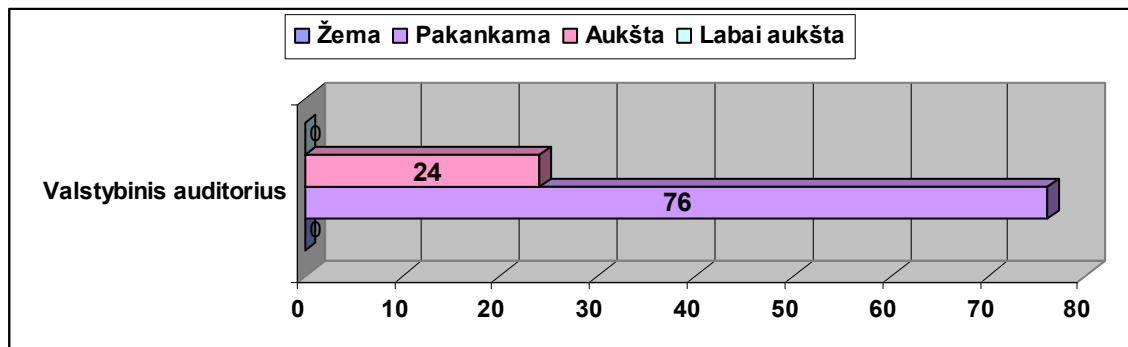
Kiekvienas darbuotojas yra vertinamas pagal tai, kaip sugeba atlikti jam pagal pareigas priklausančią užduotį. Valstybinį auditą atliekančių pareigūnų kompetencijai keliami itin aukšti reikalavimai. Jų žinios turi ne tik atitikti pareigoms privalomus reikalavimus, bet ir būti tinkamomis įvertinti kitų asmenų veiklą, atrasti iškeltų problemų priežastis ir pateikti veiksmingus pasiūlymus jų pašalinimui.

Siekiant padidinti galimybę sulaukti konkretesnių ir objektyvesnių respondentų nuomonių, valstybinių auditorių kompetencijos atžvilgiu buvo pateiktas ne vienas klausimas. Apklausos dalyviai patys galėjo įvertinti *valstybinių auditorių kompetenciją*. Atliekant tokį įvertinimą, kurio duomenys pateikti 10 a pav., daugiau nei 2/3 darbuotojų valstybinių auditorių kompetenciją įvertino 4 balais, t.y. „aukšta“, o likę 3 balais, t.y. „pakankama“.

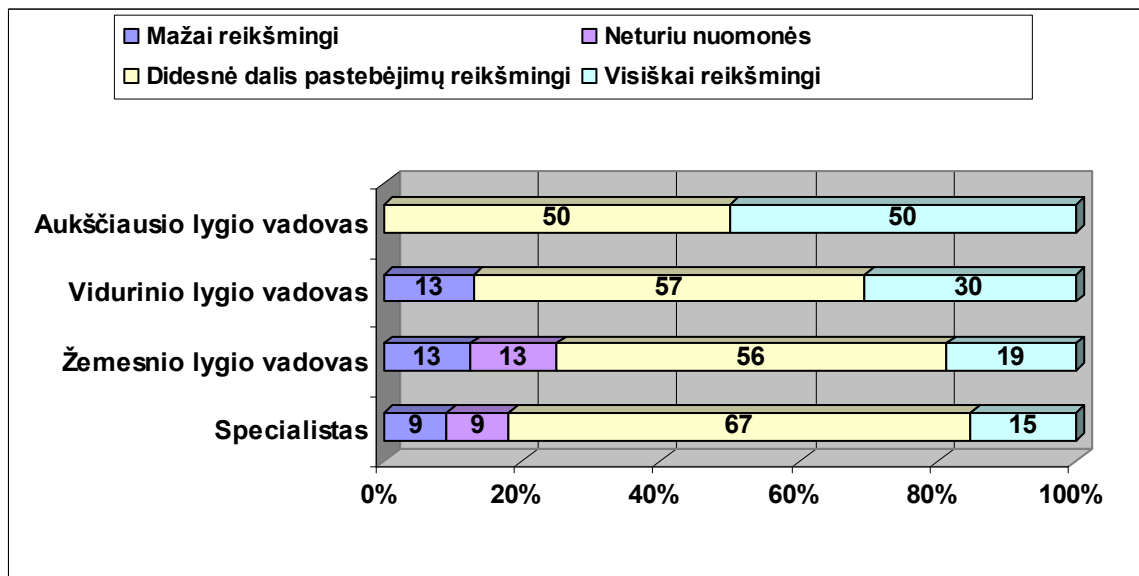
10 a pav. *Audituojamų subjektų darbuotojų nuomonė: kompetencija, proc.*

Valstybiniai auditoriai audituojamo subjekto darbuotojų kompetenciją įvertino kaip „pakankamą“ (76 proc.) ir „aukštą“ (24 proc.) (žr. 10 b pav.).

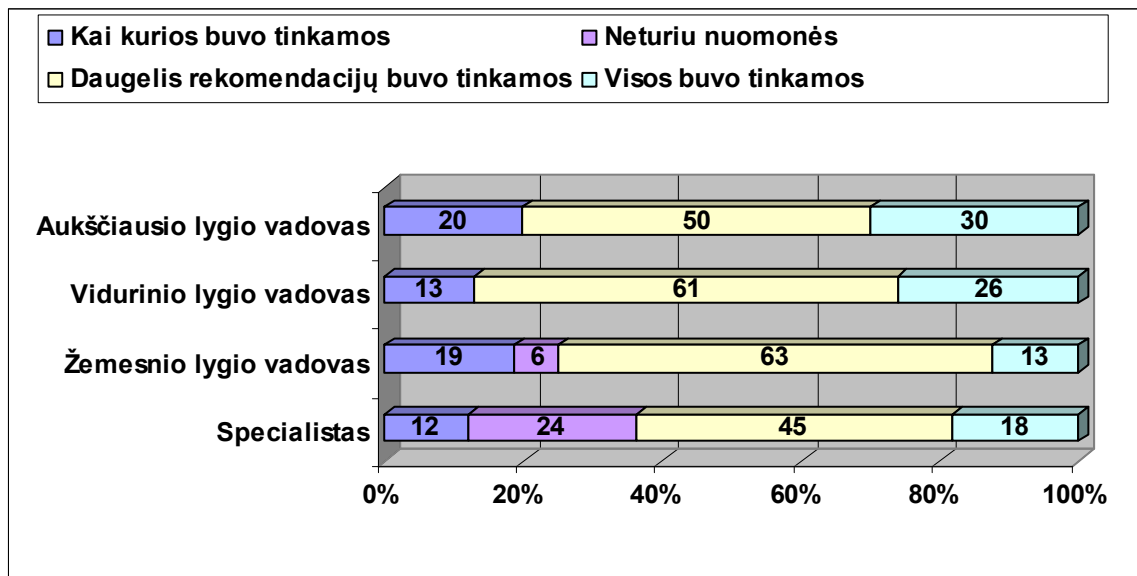
10 b pav. *Valstybinių auditorių nuomonė: kompetencija, proc.*

Audituojamo subjekto darbuotojų poziciją Valstybės kontrolės pareigūnų kompetencijos atžvilgiu padeda įvertinti ir jų sutikimas arba nesutikimas su ataskaitoje pateiktomis išvadomis ir pastebėjimais. Gauti duomenys rodo, kad 23 proc. darbuotojų visais ar 58 proc. darbuotojų daugeliu atvejų pritarė valstybinį auditą atlikusių pareigūnų pateiktiems *audito metu nustatytiems pastebėjimams* (žr. 11 pav.).

11 pav. *Audituojamų subjektų darbuotojų nuomonė apie audito metu nustatytus pastebėjimus, proc.*

Taip pat vieningai buvo pripažinta, kad *audito rekomendacijos* buvo pagrįstos (žr. 12 pav.). Didžioji dalis (73 proc.) tyrimo dalyvių manė, kad pateiktos rekomendacijos buvo tinkamos spręsti egzistuojančioms problemoms, kiti, t.y. 15 proc. respondentų, buvo linkę tinkamomis laikyti tik kai kurias. Tarp apklausoje dalyvavusių asmenų nebuvo nė vieno, kurio nuomone, auditorių rekomendacijos neatitiko problemas poreikių.

12 pav. *Audituojamų subjektų darbuotojų nuomonė apie pateiktas audito rekomendacijas, proc.*

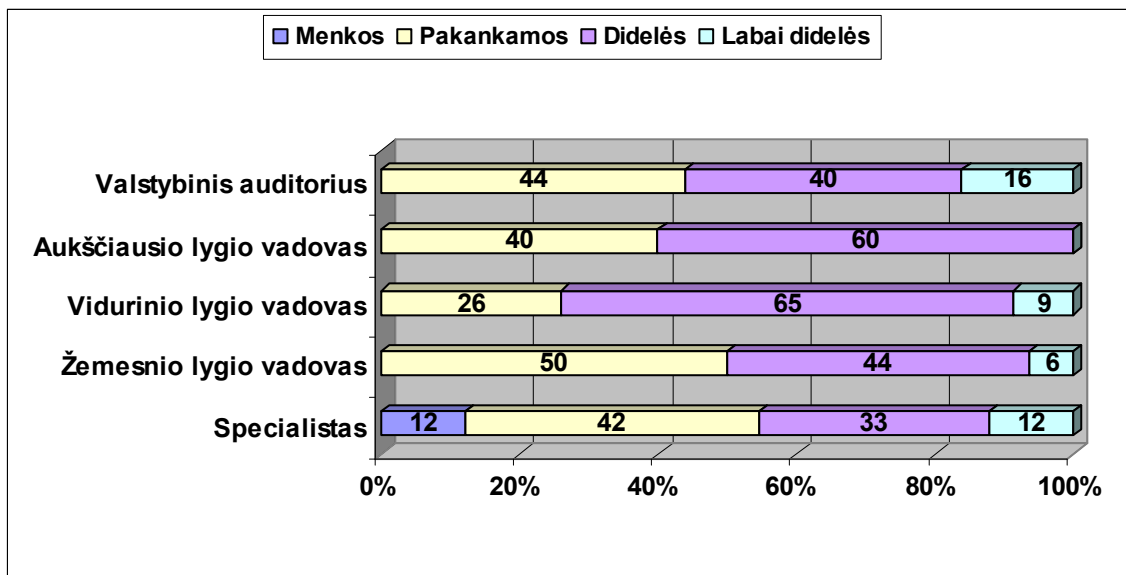
Daugumos respondentų nuomone, valstybiniai auditoriai buvo pripažinti kompetentingais darbuotojais. Jie nepasiklysta smulkmenose, o padaryti vertinimai yra svarūs ir pagrįsti. Valstybinių auditorių sugebėjimai pasireiškia ne tik problemų analizėje, bet ir problemų sprendimų paieškose, kadangi daugelis parengtų rekomendacijų yra laikomos vertingomis. Valstybinių auditorių parengtos rekomendacijos yra neprivalomos. Tolimesnių veiksmų po audito atlikimo pasirinkimas priklauso nuo audituojamo subjekto vadovų. Gali būti nuspręsta priimti Valstybės kontrolės pareigūnų pateiktus pasiūlymus ar juos pakeisti alternatyviais, vadovybės nuomone labiau tinkamais.

3.2.3. Auditoriaus objektyvumo, nešališkumo ir konfidencialumo vertinimas

Auditorių objektyvumas, nepriklausomumas ir nešališkumas yra vieni pagrindinių principų, dėl kurių vieningai sutariama visame pasaulyje. Daryti išvadas remiantis audito metu gautais įrodymais, vengti pirmalaikių vertinimų ir sprendimus priimti vadovaujantis tik savo nuomone – yra pagrindiniai reikalavimai šių nuostatų įgyvendinimui.

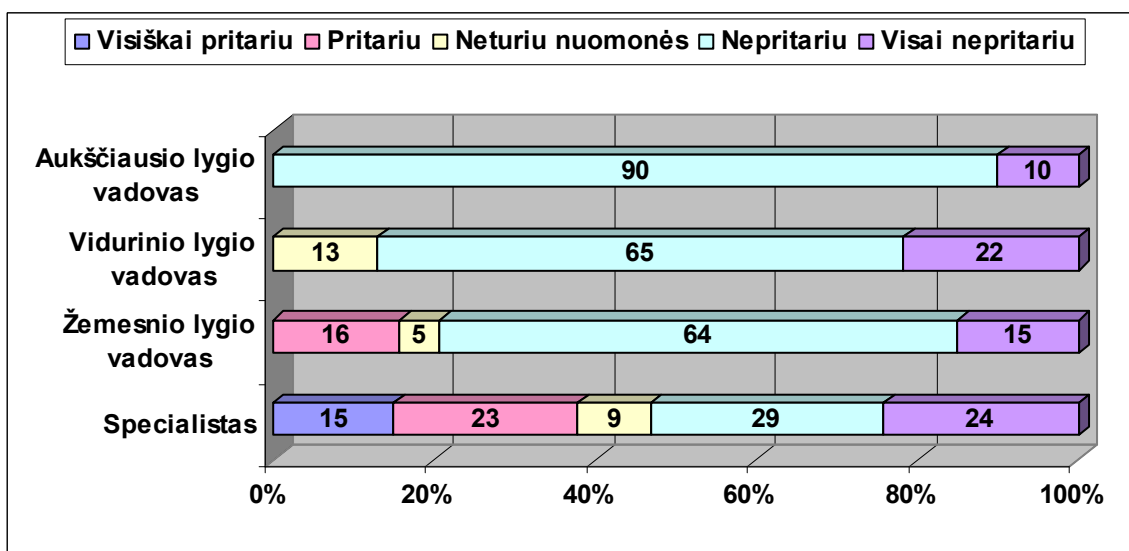
Audituojamo subjekto darbuotojai, dalyvavę apklausoje, aukštai įvertino valstybinių auditorių *pastangas įsigilinti į tiriamą problemą*. Pateiktoje penkių balų skalėje, kur „1“ reiškia „labai menkos“, o „5“ – „labai didelės“ pastangos, nebuvo nė vieno respondento, įvertinimui pasirinkusio 1 balo „labai menkos“. 12 proc. specialistų (arba 3 proc. visų apklaustųjų) valstybinių auditorių pastangas įsigilinti į tiriamą problemą įvertino „menkai“. Apklausoje dalyvių nuomonės daugiausiai pasiskirstė tarp 3 „pakankamos“, 4 „didelės“ ir 5 „labai didelės“ balų. Beveik po lygiai, t.y. 41 proc.

ir 46 proc. respondentų, auditorių pastangas įvertino 3 ir 4 balais. Likusių nuomone, t.y. 10 proc. respondentų, valstybinio audito pareigūnų įdėtos pastangos buvo vertos aukščiausio 5 balų įvertinimo (žr. 13 pav.).

13 pav. *Audituojamų subjektų darbuotojų nuomonė apie valstybinių auditorių pastangas įsigilinti į tiriamą problemą, proc.*

Darbuotojai matė dideles valstybinių auditorių pastangas įsigilinti į tiriamos problemos esmę ir tik ¼ jų laikėsi nuomonės, kad Valstybės kontrolės pareigūnai, atlikdami tyrimą, turėjo *išankstines nuostatas*. Tik ¼ respondentų tikėjo, kad audito tikslu buvo išankstinių nuostatų patvirtinimas (žr. 14 pav.).

14 pav. *Audituojamų subjektų darbuotojų nuomonė apie valstybinių auditorių išankstines nuostatas, proc.*

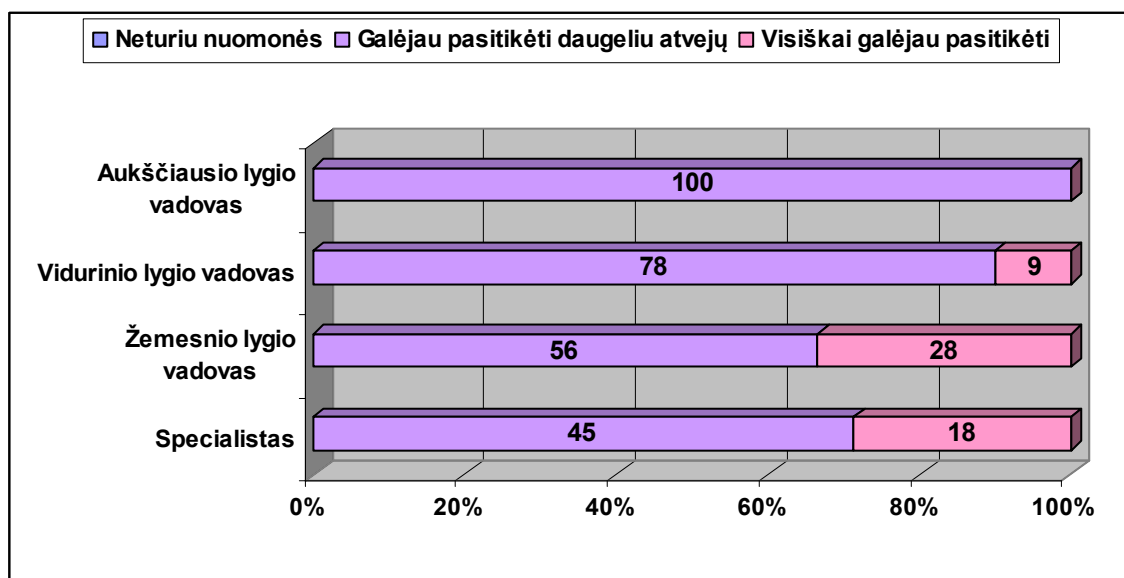
Apklausoje dalyvavusieji asmenys buvo paprašyti atsakyti, ar jiems žinomi atvejai, kad audito tyrimo rezultatus buvo bandoma paveikti, nesvarbu kieno – valstybinių auditorių ar kitų asmenų iniciatyva, tačiau nė vienas nenurodė teigiamo atsakymo.

Apibendrinant galima teigti, kad respondentai vertina valstybinių auditorių pastangas įsigilinti į tiriamą problemą, bet iš dalies abejoja šių pareigūnų nešališkumu. Tiesa, įtaką tyrimui daro ne audituojamas subjektas ar trečiosios šalys, bet paties pareigūno išankstinė nuomonė.

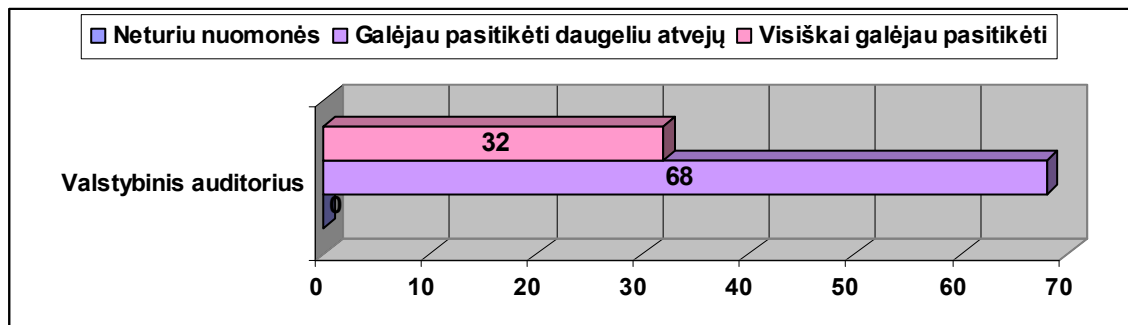
3.2.4. Konfidencialumo vertinimas

Tarptautiniai ir Nacionaliniai auditorių etikos kodeksai reikalauja, kad auditorius savo darbe vadovautųsi konfidencialumo principu, t.y. tretiesiems asmenims neatskleistų tyrimo metu gautos informacijos, nepaviešingų tarnybinių ir valstybinių paslapčių. Pareigūnas, besilaikantis šio principo, gali tikėtis didesnio visuomenės pasitikėjimo, kuris yra neatsiejamas nuo audito profesijos.

Anketoje pateikus klausimą „*Ar žinote faktą, kad auditorius būtų paviešinęs jam patiktą slaptą informaciją?*“, nebuvo gauto nė vieno teigiamo atsakymo. Respondentai laikėsi vieningos pozicijos tvirtindami, kad jie galėjo pasitikėti valstybinio auditoriaus sugebėjimu išlaikyti paslaptis.

15 a pav. *Audituojamų subjektų darbuotojų nuomonė apie pasitikėjimą valstybiniais auditoriais, proc.*

15 b pav. *Valstybinių auditorių nuomonė apie pasitikėjimą audituojamo subjekto darbuotojais, proc.*

Apklausoje rezultatai rodo, kad audituojamo subjekto darbuotojai pasitiki Valstybės kontrolės pareigūnų konfidencialumu, o pastarieji nesuteikia pagrindo tuo suabejoti.

3.2.5. Valstybinių auditorių darbo vertinimas

Vertinant valstybinių auditorių žinias apie audituojamąjį subjektą, galima teigti, kad dažniausiai jų įstaigose dirbantys auditoriai pakankamai gerai išmano jų veiklos esmę ir specifiką. Būtina pažymėti, kad dažniausiai tai yra jau ne pirmus metus vienoje įstaigoje auditą atliekantys žmonės, todėl jie turi pakankamai patirties ir informacijos apie konkrečios įstaigos veiklos darbo principus ir specifiką. Tiesa, tuo atveju, kai auditorius į įstaigą ateina pirmą kartą, tam tikras laikas yra sugaištamasis jį supažindinant su elementaria informacija apie jos veiklą.

Beveik visi respondentai teigė, jog turėjo galimybę pakankamai plačiai aptarti jiems rūpimus klausimus viso audito metu bei džiaugėsi, jog galėjo savo pastabas aptarti dar iki ataskaitų ir išvadų projektų pateikimo.

Dauguma tyrimo dalyvių kaip priimtinausią bendravimo formą nurodė tiesioginius pokalbius susitikimų metu, tai pat, priklausomai nuo konkretaus atvejo, patogūs ir kiti būdai: elektroninis paštas, telefoniniai pokalbiai, kartais reikalingas ir formalusis susirašinėjimas. Tiesa, pažymėtina, jog vis dar pasitaiko atvejų, kai valstybiniai auditoriai vengia diskusijos dėl audito teiginių, neįsiklauso į audituojamos įstaigos darbuotojų nuomonę bei argumentus. Kaip galimas tokio nesusikalbėjimo priežastis pašnekovai įvardino kai kurių auditorių patirties, kvalifikacijos stygių, dažnai įtakos turi asmeniniai auditoriaus bendravimo įgūdžiai.

Vertinant valstybinių auditorių darbą, dauguma pašnekovų teigė, kad dažniausiai jie neturi nepagrįstų reikalavimų audituojamų įstaigų darbuotojams, stengdamiesi kiek įmanoma mažiau atitraukti juos nuo tiesioginio darbo. Kai kurie vadovai teigė, kad net priešingai, būna atvejų, kai

auditoriai neišreikalauja reikiamų dokumentų ir vėliau, jau ataskaitų aptarimų metu, tenka audito medžiagą papildyti. Galima teigti, kad visas bendravimo su auditoriais stilius labai priklauso nuo kiekvieno konkretaus žmogaus asmenybės, tačiau apskritai Valstybės kontrolės, kaip aukščiausios audito institucijos, nuostata bendradarbiauti tyrimo dalyvių įvertinta teigiamai.

Kalbant apie valstybinių auditorių asmenines savybes, visi respondentai vieningai teigė, jog atvejai, kai susiduriama su netaktišku, arogantišku elgesiu yra itin reti. Pastebėta, jog bendravimo stilius labai pasikeitė per pastaruosius metus, kai užuot buvę įprastais revizoriais, Valstybės kontrolės darbuotojai tapo auditoriais, bendraujančiais kaip partneriai, o ne kaip aukštesnės institucijos atstovai.

Taigi abipusis bendravimas ir bendradarbiavimas labai priklauso nuo kiekvieno konkretaus žmogaus būdo. Tai svarbu dirbant bet kokioje srityje, tačiau Valstybės kontrolės darbo specifika nulemia tai, jog asmeninės auditoriaus savybės turi gana nemenką reikšmę dirbant. Galima paminėti, kad pastaruoju metu Valstybės kontrolėje dirba tokie žmonės, su kuriais įmanomas normalus, dalykiškas, konstruktyvus dialogas, ir jų asmeninės savybės čia didesnės įtakos nebeturi. Tai pasakytina tiek apie valstybinius auditorius, dirbančius konkrečiose įstaigose, tiek ir apie aukštesnio bei aukščiausio lygio Valstybės kontrolės vadovus.

3.3. Homogeniškumo kriterijaus taikymas apklausos rezultatų analizei

3.3.1. Chi-kvadrato testas kintamųjų homogeniškumui tikrinti

Šioje tyrimo dalyje bus nagrinėjami homogeniškumo tikrinimo uždaviniai. **Homogeniškumo kriterijus** taikomas populiacijose stebint tą patį kintamąjį, norint patikrinti, ar skirtingų populiacijų nuomonė apie tą patį požymį sutampa, kitaip tariant, ar populiacijos nagrinėjamo kintamojo atžvilgiu yra homogeniškos [25]. Atliekant apklausos duomenų analizę buvo išskirtos šios populiacijos:

- Specialistai;
- Vadovai (aukščiausio, vidurinio ir žemesnio lygio vadovai).

Jų vertinimai ir pasirinkti atsakymai sudarė duomenų aibę, kiekvienu klausimu gautų atsakymų duomenys buvo surašyti į atskirų dažnių lenteles. Vertinant nuomonių homogeniškumą buvo iškeltos 2 hipotezės:

- 1) **H₀ hipotezė** teigė, kad nagrinėjamų populiacijų pasirinkimai tam tikro požymio atžvilgiu yra vienodi, t.y. vadovų ir specialistų vertinimai ir atsakymai į pateiktus klausimus neturėtų skirtis.
- 2) **H₁ hipotezė** teigė, kad šių populiacijų vertinimai tų pačių požymių atžvilgiu skirsis.

Duomenys apdoroti statistinės informacijos apdorojimo SPSS 16 programa. Skaičiuojant kriterijų SPSS programa gauta išsami rezultatų lentelė – Chi-kvadrato testas. Chi-kvadrato kriterijus skaičiuotas pagal Pirsono (angl. *Pearson*) formulę [8]. Pirsono formulė Chi-kvadrato kriterijaus reikšmei apskaičiuoti yra ši:

$$\chi^2 = \sum_{i,j=1}^n \frac{(f_{ij} - q_{ij})^2}{q_{ij}};$$

Čia:

f_{ij} — nustatyti dažniai,

q_{ij} — tikėtini dažniai,

n — kintamųjų kategorijų, grupių skaičius (dažnių lentelės ląstelių skaičius).

Gautoje Chi-kvadrato rezultatų lentelėje apskaičiuota χ^2 kriterijaus reikšmė, laisvės laipsniai (df) stebimojo reikšmingumo lygmuo p . Pagal lentelėje gautas reikšmes priimamas sprendimas. Sprendimas atmesti ar priimti hipotezę **vienu atveju** priimamas atsižvelgiant į apskaičiuotą χ^2 kriterijaus statistiką ją palyginus su 0,05 lygmens kritine reikšme, t.y. 1) jei statistikos reikšmė yra didesnė už χ^2 skirstinio α lygmens kritinę reikšmę, hipotezė H_0 atmetama; 2) jeigu statistikos reikšmė yra mažesnė už χ^2 skirstinio α lygmens kritinę reikšmę, hipotezės H_0 atmesti negalima [25]. **Kitu atveju** norint patikrinti iškeltą hipotezę H_0 naudojamas stebimasis reikšmingumo lygmuo p , arba p -reikšmė. Jeigu apskaičiuotas stebimasis reikšmingumo lygmuo p yra didesnis arba lygus $\alpha = 0,05$, nulinė hipotezė neatmetama ir, priešingu atveju, jeigu apskaičiuotas stebimasis reikšmingumo lygmuo p yra mažesnis už pasirinktą reikšmingumo lygmenį $\alpha = 0,05$, nulinė hipotezė atmetama.

3.3.2. Tyrimo respondentų nuomonių homogeniškumo problema

Iš gautos anketos duomenų matyti, kad kai kuriais klausimais respondentų, užimančių vidurinio ir žemesnio lygio vadovų bei specialistų pareigas nuomonės išsiskyrė. Vertinant skirtingų

populiacijų nuomonių homogeniškumą, svarbu nustatyti, ar skirtingi vertinimai yra neatsitiktiniai ir reikšmingi. Šiuo tikslu galima panaudoti požymių homogeniškumo tikrinimo procedūrą.

Atlikus skaičiavimus išryškėjo kai kurių skirtumų tarp minėtų imčių statistikos reikšmingumas. Tai leidžia daryti prielaidą, kad šia prasme yra skirtumas ir pačiose populiacijose. Valstybės kontrolės pareigūnas, atlikdamas jam pavestą auditą, visus audituojamo subjekto darbuotojus turėtų vertinti vienodai, nedarydamas esminių skirtumų. Taip reikalauja teorija, tačiau praktika kartais byloja ką kitą. Atlikus tyrimą gauti duomenys parodė, kad valstybinių auditorių daromas specialistų ir vadovų grupių išskyrimas pasireiškė tiek elgesio, tik informavimo būdais.

1. Daroma diferenciacija išryškėjo jau audito pradžioje, pirmųjų susitikimų metu. Į audituojamą subjektą atėję valstybiniai auditoriai, bendraudami su specialistais, skyrė kur kas mažiau dėmesio pristatant tiek būsimą audito procesą, tiek jį atliksiančią audito komandą. Anketoje paprašius nurodyti, kokia informacija respondentams buvo suteikta audito pradžioje, mažiau nei pusė respondentų nurodė, kad buvo supažindinti su **Valstybės kontrolės veikla**. Atsakymų pasiskirstymas tarp skirtingų grupių pavaizduotas 2 lentelėje.

2 lentelė. *Duomenys apie specialistų ir vadovų nuomonę*

Respondentų grupės	Ar buvote supažindinti su Valstybės kontrolės veikla?		Iš viso respondentų
	Taip	Ne	
1. Specialistai	12 (15,7)	21 (18,8)	33
2. Vadovai	51 (56,9)	14 (12,3)	65
Iš viso respondentų	63	35	98

Pritaikius homogeniškumo testą, galima sužinoti, ar valstybinių auditorių padarytas skirtumas tarp šių grupių darbuotojų yra statistiškai reikšmingas. Tikrinant skirtumą tarp **specialistų ir vadovų** apskaičiuota kriterijaus statistika yra 17,67 (iš 3 lentelės) reikšmingumo lygmeniu pasirinkus $\alpha=0,05$, χ^2 skirstinio kritinė reikšmė $\chi_{0,05}^2(5) = 11,07$. Atlikus abiejų rezultatų palyginimą matyti, kad kriterijaus statistikos reikšmė yra didesnė ($17,67 > 11,07$). Tai leidžia teigti, jog yra 95 proc. tikimybė, valstybinių auditorių daromas skirtumas informuojant aukščiausio, vidurinio, žemesnio lygio vadovus ir specialistus aptariamam klausimui yra statistiškai reikšmingas, t.y. minėtų populiacijų vertinimai apie audito metu suteiktą informaciją apie Valstybės kontrolės veiklą skiriasi.

3 lentelė. *Chi-kvadrato testas*

	χ^2 kriterijaus reikšmė	laisvės laipsniai	Stebimasis reikšmingumo lygmuo p
Pearson Chi-kvadratas	17,665	5	0,003
Iš viso respondentų	55		

2. Gauti apklausos duomenys rodo, kad **audito komanda** buvo pristatyta 27 vadovams. Tokią galimybę turėjo 12 specialistų (žr. 4 lentelėje).

4 lentelė. **Duomenys apie specialistų ir vadovų nuomonę**

Respondentų grupės	Ar buvote supažindinti su valstybinių auditorių komanda?		Iš viso respondentų
	Taip	Ne	
1. Specialistai	12 (14,7)	21 (20,8)	33
2. Vadovai	27 (29,9)	38 (35,3)	65
Iš viso respondentų	39	59	98

Apskaičiuavus kriterijaus statistiką buvo gauta reikšmė yra 8,88 (iš 5 lentelės). Ji didesnė už apskaičiuotą skirstinio kritinę reikšmę $\chi_{0,05}^2(1) = 3,84$, atitinkančią pasirinktą reikšmingumo lygmenį $\alpha=0,05$ ($8,88 > 3,84$). Dėl šios priežasties su 95 proc. patikimumu galima teigti, kad aukščiausio, vidurinio ir žemesnio lygio vadovai, lyginant su vykdančias darbuotojais, dažniau yra supažindinami su audita atliksiančia valstybinių auditorių komanda.

5 lentelė. **Chi-kvadrato testas**

	χ^2 kriterijaus reikšmė	laisvės laipsniai	Stebimasis reikšmingumo lygmuo p
Pearson Chi-kvadratas	8,88	1	0,133
Iš viso respondentų	56		

3. Gauti apklausos duomenys rodo, kad informacija apie **respondentų teises ir pareigas** buvo suteikta daugiau nei pusei, t.y. 66 respondentams. Toks patvirtinimas buvo gautas daugiausiai iš žemesnio, vidurinio ir aukščiausio lygmens vadovų (žr. 4 lentelė).

4 lentelė. **Duomenys apie specialistų ir vadovų nuomonę**

Respondentų grupės	Ar buvote supažindinti su savo teisėmis ir pareigomis?		Iš viso respondentų
	Taip	Ne	
1. Specialistai	11 (13,2)	21 (23,8)	33
2. Vadovai	55 (58,9)	10 (8,3)	65
Iš viso respondentų	66	31	98

Formulių pagalba atlikus skaičiavimus buvo gauta kriterijais statistikos reikšmė 14,18 (iš 5 lentelės) ir skirstinio kritinė reikšmė (patikimumo χ lygmeniu pasirinkus $\alpha=0,05$) $\chi_{0,05}^2(1) = 3,84$. Jas palyginus, skirstinio kritinei reikšmei esant mažesnei ($14,18 > 3,84$), teiginį, kad specialistų ir aukščiausio, vidurinio ir žemesnio lygio vadovų nuomonė apie audito metu pateiktą informaciją

apie jų teises ir pareigas, reikia atmesti. Galima teigti, kad kur kas mažiau specialistų, lyginant su vadovais, buvo informuoti apie savo teises ir pareigas.

5 lentelė. *Chi-kvadrato testas*

	χ^2 kriterijaus reikšmė	laisvės laipsniai	Stebimasis reikšmingumo lygmuo p
Pearson Chi-kvadratas	14,18	1	0,000
Iš viso respondentų	56		

4. Kur kas aukščiausio, vidurinio ir žemesnio lygio vadovų, lyginant su žemesnio specialistais, pirmųjų susitikimų metu buvo informuojami apie *dokumentus*, kurie bus reikalingi vykdant audito procedūras. Beveik 72 proc. apklausoje dalyvavusių specialistų patvirtino apie tai buvę supažindinti iš anksto (žr. 6 lentelė).

6 lentelė. *Duomenys apie specialistų ir vadovų nuomonę*

Respondentų grupės	Ar buvote informuoti apie dokumentus, reikalingus vykdant auditą?		Iš viso respondentų
	Taip	Ne	
1. Specialistai	24 (26,2)	9 (7,8)	33
2. Vadovai	18 (18,9)	47 (46,2)	65
Iš viso respondentų	42	56	98

Šiuo klausimu informuotų specialistų skirtumo statistinį reikšmingumą pagrindžia nuomonių homogeniškumo rezultatai. Pasirinkus reikšmingumo lygmeniu $\alpha=0,05$ gauta χ^2 skirstinio kritinė reikšmė $\chi_{0,05}^2(1) = 3,84$. Ji didesnė už apskaičiuotą kriterijaus statistikos reikšmę 2,14 (iš 7 lentelės), t.y. $6,14 > 3,84$. Dėl šios priežasties galima teigti, kad specialistai pirmųjų susitikimų metu su valstybiniais auditoriais, kur kas dažniau yra informuojami apie dokumentus, būtinus audito procese negu vadovai.

7 lentelė. *Chi-kvadrato testas*

	χ^2 kriterijaus reikšmė	laisvės laipsniai	Stebimasis reikšmingumo lygmuo p
Pearson Chi-kvadratas	6,14	1	0,163
Iš viso respondentų	56		

5. Į anketos pateiktą klausimą, ar gavus galimybę *išsakyti savo nuomonę* į ją buvo atsižvelgiama, 93 respondentai atsakė teigiamai (žr. 8 lentelė).

8 lentelė. *Duomenys apie specialistų ir vadovų nuomonę*

Respondentų grupės	Ar į Jūsų nuomonę buvo atsižvelgta?				Iš viso respondentų
	Niekada	Retai	Dažniausiai	Visada	
1. Specialistai	☐	5 (4,1)	15 (17,2)	13 (13,8)	33
2. Vadovai	☐	☐	44 (45,6)	21 (23,2)	65
Iš viso respondentų	☐	5	59	34	98

Tikrinant skirtumą tarp *žemesnio, vidurinio ir aukščiausio lygio vadovų ir specialistų* apskaičiuota kriterijaus statistika yra 9,74 (iš 9 lentelės) reikšmingumo lygmeniu pasirinkus $\alpha=0,05$, χ^2 skirstinio kritinė reikšmė $\chi_{0,05}^2(2) = 5,99$. Atlikus abiejų rezultatų palyginimą matyti, kad kriterijaus statistikos reikšmė yra didesnė ($9,74 > 5,99$). Tai leidžia teigti, jog teiginį, kad valstybiniai auditoriai nedaro skirtumo atsižvelgdami į aukščiausio, vidurinio ir žemesnio lygio vadovų ir specialistų nuomonę, reikia atmesti.

9 lentelė. *Chi-kvadrato testas*

	χ^2 kriterijaus reikšmė	laisvės laipsniai	Stebimasis reikšmingumo lygmuo p
Pearson Chi-kvadratas Iš viso respondentų	9,742 55	2	0,000

6. Apklauso metu gauti rezultatai rodo, kad auditoriai, planuodami tyrimą, ne visuomet atsižvelgdavo į *audituojamo subjekto darbuotojų užimtumą*. 6 specialistai tvirtino, kad audito metu į jų užimtumą atsižvelgta nebuvo, kiti 7 tvirtino, kad atsižvelgta retai. Tuo tarpu vadovai teigė, kad buvo prisitaikoma dažniausiai arba visuomet. Atsakymų pasiskirstymas pateiktas 10 lentelėje.

10 lentelė. *Duomenys apie specialistų ir vadovų nuomonę*

Respondentų grupės	Ar valstybiniai auditoriai prisitaikė prie Jūsų užimtumo?				Iš viso respondentų
	Niekada	Retai	Dažniausiai	Visada	
1. Specialistai	6 (5,1)	7 (6,0)	13 (14,8)	7 (8,9)	33
2. Vadovai	☐	☐	41 (43,2)	24 (25,9)	65
Iš viso respondentų	6	7	54	31	98

Pritaikius homogeniškumo testą galima patikrinti, ar valstybinių auditorių šiuo klausimu daroma diferenciacija yra statistiškai reikšminga. Reikšmingumo lygmeniu pasirinkus $\alpha=0,05$ gauta χ^2 skirstinio kritinė reikšmė $\chi_{0,05}^2(3) = 7,82$. Apskaičiavus kriterijaus statistiką, gauta 10,05 reikšmė (iš 11 lentelės). Jį palyginus su skirstinio kritine reikšme, pastaroji buvo mažesnė ($10,05 > 7,82$). Teiginį, kad buvo prisitaikoma prie aukščiausio, vidurinio ir žemesnio lygio vadovų bei

specialistų tiesioginių pareigų atlikimo, reikia atmesti. Vadovų tiesiogiai atliekamoms pareigoms nebuvo trukdoma, o specialistai joms turėjo skirti mažiau dėmesio.

11 lentelė. *Chi-kvadrato testas*

	χ^2 kriterijaus reikšmė	laisvės laipsniai	Stebimasis reikšmingumo lygmuo p
Pearson Chi-kvadratas	10,05	3	0,002
Iš viso respondentų	55		

7. Iš apklausos metu gautų duomenų išsiskiria ne tik vykusio auditorių bendravimo ir elgesio skirtumai, priklausomai nuo respondentų, bet ir pačių darbuotojų nuomonė apie auditorius. Respondentai buvo paprašyti pateikti savo nuomonę dėl *auditorių išankstinių nuostatų* egzistavimo. Reikia pastebėti, kad daugiau nei pusė grupei priklausančių darbuotojų manė, kad valstybinį auditą atliekantys pareigūnai jau turi išankstines nuostatas, o likę šiuo klausimu nuomonės nepareišė. Tuo tarpu dauguma vadovų tikėjo, kad auditoriai buvo nepriklausomi nuo išankstinių nuostatų.

Pagal formulę apskaičiuota kriterijaus statistika, gautas rezultatas 8,07 (iš 12 lentelės). Pasirinkus tą patį reikšmingumo lygmenį $\alpha=0,05$ apskaičiuota χ^2 skirstinio kritinė reikšmė $\chi_{0,05}^2(2) = 5,99$. Palyginus gautus rezultatus, kriterijaus statistika yra didesnė už kritinę reikšmę ($8,07 > 5,99$). Tuo remiantis teiginys, kad aukščiausio, vidurinio ir žemesnio vadovų ir specialistų nuomonės dėl valstybinių auditorių išankstinių nuostatų egzistavimo skiriasi, priimamas.

12 lentelė. *Chi-kvadrato testas*

	χ^2 kriterijaus reikšmė	laisvės laipsniai	Stebimasis reikšmingumo lygmuo p
Pearson Chi-kvadratas	8,068	2	0,005
Iš viso respondentų	55		

Nuomonių homogeniškumo įvertinimo metodas suteikia galimybę įvertinti, ar skirtingų populiacijų nuomonių nesutapimas tuo pačiu klausimu nėra atsitiktinis ir statistiškai reikšmingas. Reikšmingas specialistų ir vidurinio lygio vadovų nuomonių išsiskyrimas tam tikrais klausimais leidžia daryti prielaidą apie bendravimo ir elgesio skirtumus šių grupių atžvilgiu. Specialistams suteikiama mažiau informacijos, jų nuomonės mažiau nepaisoma, daugumą priverčiant paaukoti savo tiesioginėms pareigoms skirtą laiką.

3.3.3. Valstybės kontrolės bendradarbiavimo su audituojamaisiais subjektais tobulinimo galimybės

Kalbant apie veiksmus, kuriuos Valstybės kontrolė galėtų atlikti, tam, kad pagerintų bendradarbiavimą su audituojamomis įstaigomis ir audito paslaugų teikimą, visų pirma būtina užtikrinti, kad Valstybės kontrolė taptų ne tik tikrinančia, bet ir konsultuojančia, informuojančia, t.y. užsiimančia klaidų ir trūkumų prevencine veikla, institucija. Būtina užtikrinti galimybę audituojamo subjekto darbuotojams kreiptis į valstybinius auditorius net ir ne audito vykdymo įstaigoje metu, tiesiog iškilus bet kokiems neaiškumams vykdant veiklą. Tyrimo metu išryškėjo nuostata dėl planingesnio, sistemiškesnio Valstybės kontrolės darbo. Tai apima tiek kryptingesnį audituojamų įstaigų pasirinkimą, tiek ir valstybinių auditorių darbo vienoje įstaigoje efektyvesnį koordinavimą, kad, pavyzdžiui, vienu metu įstaigoje nevyktų dviejų rūšių auditas, kai valstybiniam auditoriui darbui reikalingi tie patys dokumentai ir panašiai.

Tyrimo metu atskleista, kad būtina kaip įmanoma sutrumpinti audito vykdymo įstaigoje laiką, kadangi dažniausiai abejojama tokio ilgalaikio auditavimo prasmingumu. Valstybės kontrolė turėtų ne tik tikrinti kaip laikomasi įstatymų raidės, bet ir iškilus nesklandumams, atskleidus neatitikimus tarp keleto įstatymų, tarp realaus gyvenimo ir pasenusių norminių aktų, inicijuotų įstatyminės bazės pakeitimus. Taip pat svarbu paminėti, kad yra darbuotojų, kurie turėtų keisti savo požiūrį į Valstybės kontrolės funkcijas ir atliekamą darbą, nes vis dar pasitaiko valstybinių auditorių, dirbančių tik revizoriais. Apskritai, svarbu pažymėti, kad tyrime dalyvavę Valstybės kontrolės audituotų įstaigų atstovai išsakė labai panašų požiūrį į bendradarbiavimą tarp valstybinių auditorių ir audituojamo subjekto darbuotojų. Vadovai kiek labiau buvo linkę vertinti pačius Valstybės kontrolės darbo principus, tuo tarpu specialistai galėjo pateikti daugiau pastabų dėl tiesioginio bendravimo su auditoriais formų. Apskritai, tyrimo dalyviai buvo geranoriški, tyrime dalyvavo noriai, į klausimus stengėsi atsakinėti nuoširdžiai ir buvo jaučiamas pagarbus požiūris į tyrimą.

PABAIGA

Iki šiol Lietuvoje valstybinio auditoriaus ir audituojamo subjekto darbuotojų santykiai nebuvo tirti. Profesijos ir atstovaujamos institucijos autoritetas visuomenėje buvo vieninteliu geru tarpusavio santykių ir tinkamo auditorių elgesio tikslu.

Skandinavijos, JAV, Jungtinės Karalystės ir kitų šalių valstybiniai auditoriai pripažįsta, kad jų darbo sėkmė priklauso nuo sugebėjimo bendrauti su audituojamu subjektu. Aukščiausių valstybinio audito institucijų pareigūnai stengiasi įgyvendinti naują audito atlikimo koncepciją – institucijoje vykstantis procesas turi tapti ne veiklos priežiūros, o tobulinimo priemone. Tai keičia požiūrį į audituojamo subjekto darbuotojus, kurie pradedami vertinti ne tik kaip atsakantys už institucijos veiklą ir rezultatus, bet galintys suteikti vertingos pagalbos audito metu, imtis daugiau iniciatyvos poauditiniame etape.

Rašant šį darbą buvo apklausti institucijų, kuriose atliktas tiek finansinis, tiek veiklos auditas, aukščiausio, vidurinio ir žemesnio lygio vadovai bei tam tikrų sričių specialistai. Jo metu siekta iširti šių asmenų bendravimą su auditą atlikusiais valstybiniais auditoriais, audito paslaugų teikimą ir jo metu susiformavusį Valstybės kontrolės įvaizdį.

Vienu iš tyrimo uždavinių buvo nustatyti, ar valstybiniai auditoriai vadovaujasi pažangia užsienio valstybių patirtimi, bendravimą su audituojamo subjekto darbuotojais grįsdami atvirumo ir partnerystės principais. Apklausos duomenimis, pirmųjų susitikimų metu valstybinių auditorių pateikiama informacija apie būsimą audito procesą nebuvo išsami ir informatyvi. Audito metu situacija kito – tyrimo eigoje ir jo metu gaunami faktai buvo nuolat aptariami su didžiąja dalimi audituojamo subjekto darbuotojų. Auditoriams, bendradarbiaujant su audituojamo subjekto darbuotojais, mažai paisoma partnerystės principų. Nors $\frac{3}{4}$ apklausos dalyvių turi galimybę laisvai išsakyti savo nuomonę, ji ne visada buvo įvertinama. Auditoriai ne visuomet atsižvelgė į audituojamo subjekto darbuotojų užimtumą.

Pasitvirtino tyrimo pradžioje iškelta hipotezė, kad audituojamo subjekto darbuotojų užimamos pareigos įtakoja santykius su valstybiniais auditoriais. Aukščiausio ir vidurinio lygio vadovai, lyginant su kitų darbuotojų grupėmis, jau pirmųjų susitikimų metu buvo išsamiau supažindinami su audito procesu. Audito metu į specialistų nuomonę rečiau atsižvelgta, dėl audito procedūrų nukentėjo jų tiesioginės pareigos.

Galima tvirtinti, kad valstybinių auditorių ir audituojamo subjekto darbuotojų santykiai yra nepakankami, juose dominuoja priežiūros, o ne partnerystės principai. Remiantis tuo yra nustatomos auditorių ir audituojamo subjekto darbuotojų teisės ir pareigos, formuojami darbiniai santykiai.

Tyrimo metu buvo nustatyta, kad Valstybės kontrolės pareigūnai darbe vadovaujasi Valstybės kontrolės pareigūnų tarnybinės etikos kodeksu. Jie suformavo kompetentingo, pateisinančio pasitikėjimą, nešališko pareigūno įvaizdį. Tačiau valstybiniai auditoriai, išlikdami laisvais nuo trečiųjų šalių ir audituojamo subjekto įtakos, neretai yra priklausomi nuo savo išankstinių nuostatų kaip alternatyvą pripažindami audituojamo subjekto aukščiausio ir vidurinio lygio vadovų nuomonę.

IŠVADOS

1. Lietuvoje vykstančio bendravimo tarp valstybinio audito specialistų ir audituojamo subjekto darbuotojų lygmuo nėra pakankamas. Jis grindžiamas priežiūros, o ne šiuo metu JAV, Skandinavijos šalyse ir V.Europoje propaguojamais atvirumo ir partnerystės principais. Apklausos dalyviai nurodė, kad Valstybės kontrolės pareigūnai ne visada atsižvelgė į jų poreikius ir pageidavimus, jų nuomonė audito metu ne visuomet buvo išklaudyta ir įvertinta.
2. Pirmųjų susitikimų metu audituojamo subjekto darbuotojų buvo suteikta neišsami informacija apie būsimą audito procesą. Daugelis buvo informuoti apie klausimus, susijusius su audito komanda, dokumentais, kurių bus prašoma, audito problemomis. Tik nedaugelis respondentų nurodė iš Valstybės kontrolės pareigūnų sužinoję apie audito tikslus ir priežastis, savo teises ir pareigas.
3. Tyrimo metu buvo nustatyta, kad Valstybės kontrolės pareigūnai darbe vadovaujasi Valstybės kontrolės pareigūnų tarnybinės etikos kodeksu. Jie suformavo kompetentingo, pateisinančio pasitikėjimą, nešališko pareigūno įvaizdį.
4. Pritaikius homogeniškumo principą buvo nustatyta, kad audituojamo subjekto darbuotojų užimamos pareigos įtakoja santykius su valstybinį auditą atliekančiais pareigūnais. Su 95 proc. patikimumu galima tvirtinti, kad diferenciacija daroma jau pirmųjų susitikimų metu: vadovai buvo dažniau supažindinami su Valstybės kontrolės veikla, audito specifika, procesą paskatinusiomis priežastimis, jo tikslais, auditą atliekančiais pareigūnais. Tačiau šie asmenys buvo rečiau informuojami apie dokumentus, kurie bus reikalingi audito metu. Valstybiniai auditoriai atsižvelgė į vadovų nuomonę. Tuo tarpu specialistų nuomonė dažniau buvo ignoruojama. Pastarųjų asmenų tiesiogiai atliekamoms pareigoms dažniau buvo trukdoma dėl atliekamų audito procedūrų. Tarp specialistų kur kas labiau tvirtesnės nuostatos dėl Valstybės kontrolės pareigūnų išankstinių nuostatų egzistavimo.
5. Iš esmės santykius su valstybiniais auditoriais dauguma tyrimo dalyvių apibūdino kaip teigiamus, dalykiškus, paremtus pozicijų aiškinimusi, kompromisų paieška. Jie tvirtino išvengę Valstybės kontrolės pareigūnų kritikos, buvo patenkinti jų bendravimo ir elgesio stiliumi.

PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

1. Valstybės kontrolės pareigūnai, vadovaudamiesi užsienio valstybių patirtimi, turėtų pereiti nuo bendravimo prie bendradarbiavimo ir partnerystės santykių, kartu su audituojamo subjekto darbuotojais ieškodami galimybių gerinti audituojamo subjekto valdymą, užtikrinti valstybės lėšų naudojimo ir turto teisėtumą, didinti veiklos efektyvumą, ekonomiškumą ir rezultatyvumą, visuomenės gerovę.
2. Į pirmąjį susitikimą su audito grupe rekomenduojama pakviesti ne tik audituojamo subjekto vadovybę, bet ir konkrečių sričių specialistus, dalyvausiančius šiame procese. Supažindinimas su audito procedūromis, metodika, problemomis ir tikslais audito procesą padarys suprantamą, stiprins partnerystės santykius.
3. Pradedant auditą, Valstybės kontrolės pareigūnams verta pasiteirauti audituojamo subjekto darbuotojų apie specialių poreikių ar problemų, kurių sprendimas įeina į šios institucijos kompetenciją, egzistavimą. Valstybiniai auditoriai galėtų padėti jas spręsti audito tyrimo metu.
4. Audituojamo subjekto darbuotojus būtina įvertinti kaip tiriamos veiklos specialistus pasinaudojant jų turimomis žiniomis. Būtina išklausti šių darbuotojų nuomonę ir į ją atsižvelgti. Tai leistų padidinti audito proceso veiksmingumą, audituojamo subjekto darbuotojų motyvaciją įgyvendinant reformas ir sutaupyti lėšas ekspertų konsultacijoms.
5. Valstybės kontrolės pareigūnams privalu visiems suteikti vienodai išsamią informaciją neišskiriant darbuotojų dėl jų užimamų pareigų, atsisakyti kritikos bendraujant ne tik su vadovais, bet ir specialistais, tyrimo procedūras organizuoti taip, kad nebūtų trukdoma jų darbui.
6. Netylant konfliktams dėl valstybės pareigūnų viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje, Valstybės kontrolės pareigūnams svarbu išlaikyti nekorumpuoto ir patikimo pareigūno įvaizdį. Tačiau objektyvumo ir nešališkumo principams užtikrinti būtina atsisakyti paties valstybinio auditoriaus išankstinės nuomonės tam, kad rašomą ataskaitą įtakotų tik audito metu surinkti įrodymai.

SANTRAUKA

Pastaraisiais metais JAV, Skandinavijos, Vakarų Europos valstybėse matyti ženklūs valstybinį auditą atliekančių auditorių bei audituojamų subjektų santykių pokyčiai. Siekiama pereiti nuo priežiūros prie partnerystės ir bendradarbiavimo siekiant užtikrinti geresnius audito rezultatus. Atviri ir konstruktyvūs santykiai padeda pasiekti geresnių audito tyrimo rezultatų, greitesnio ataskaitos projekto suderinimo, didesnės iniciatyvos ir motyvacijos stiprinant audituojamo subjekto veiklą.

Valstybinių auditorių visuomenėje formuojamo įvaizdžio pažinimas yra dar viena santykių tarp auditorių ir audituojamo subjekto, suteikiama galimybė. Bendravimas yra tarsi veidrodis, atspindintis valstybinio auditoriaus elgesio ir darbo rezultatus. Remiantis apklausos duomenimis galima tvirtinti, kad Lietuvoje šių grupių partnerystė dar nėra visiškai įsitvirtinusi – tarpusavio bendravimo lygmuo nėra pakankamas. Tikrinamos institucijos darbuotojai yra nuolat informuojami apie tyrimo eigą, bet ne kiekvieno nuomonė yra išklausa. Valstybinių auditorių santykiai su audituojamo subjekto darbuotojais dažnai yra įtakojami pastarųjų užimamų pareigų. Specialistams bei žemiausio lygio vadovams suteikiama mažiau informacijos nei vidurinio ir aukščiausio lygio vadovams, į jų nuomonę račiau atsižvelgiama, dažniau trukdoma tiesioginiam darbui.

Specialistų, bendravusių su valstybiniais auditoriais nuomone, šie pareigūnai savo veikloje vadovaujasi Etikos kodekso principais: yra sąžiningi, kompetentingi, patikimi, nekorumpuoti, tačiau jų objektyvumui neretai trukdo išankstinės nuostatos.

SUMMARY

A significant change in approach to the auditor – audited entities relationship is apparent in recent years in USA, Scandinavian, Western European countries. Partnership, good communication and collaboration are successful audit conditions. Open dialogue and cooperative relationship between auditor and audited entities are very important to the results of the audit: increase the results of the research work, make it easier to get agreement to the audit and stimulate changes and problems solutions. Interaction between audited entities and auditor makes an image effect of this profession. Auditors actions must suit with the main principles of the Ethic Code: integrity, confidence, objectivity, impartiality, competence.

The auditor – audited entities relationships have not been analysed in Lithuania yet. The article ends with the evaluation of the problem in this country. The results of the research point out that there is no close partnership between the auditors and audited entities in Lithuania. Most of the auditees are constantly informed about the course and the results of the audit work but their view very often is not much regarded. Auditee specific needs and concerns are not responded. There is a lack of information at the first meeting.

Audited entities are under influence of auditors position. The opinion of lower-ranking employees usually is not regarded, their work is disturbed very often by auditors, they get less information about the audit process and the command of the audit.

According to the results of evaluation, the Ethic Code conducts auditor's work. These officers are straight, confidential, competent. However, there is preconception among auditors.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos įstatymai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 2001-12-13, Nr. 112-4070.
3. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės pareigūnų tarnybinės etikos kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2002-05-24 įsakymu Nr. V-80.
4. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 1999-07-08, Nr. VIII-1316.
5. Valstybinio audito reikalavimai, patvirtinti Valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymu Nr. V-26.

Kita literatūra

6. Bagdanavičius J. Statistikos metodai socialiniuose – ekonominiuose tyrimuose: mokomoji knyga. – Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2007. P.1-20.
7. Buhalterių profesionalų etikos kodeksas / Tarptautinės buhalterių federacijos Etikos komitetas. – Vilnius: Lietuvos auditorių rūmai, 2006.
8. Čekanavičius, V.; Murauskas, G. Statistika ir jos taikymai, I–II dalis. – Vilnius, 2002. P. 3-16.
9. Daujotaitė, D. Finansinis auditas: mokomoji knyga. – Vilnius: VVAM, 2006.
10. Dumbliauskienė I. Etikos problema Europos Sąjungos ir Lietuvos viešojo administravimo institucijose: magistro baigiamasis darbas. – Vilnius, 2004.
11. Frederick W. Statistika: kaip suprasti kiekybinius tyrimus. – Vilnius: Žara, 2006. P. 1-34.
12. Gray I. The audit process: principles, practice and cases. – London: Thomson Learning, 2000. P.135-152.
13. Hayes, R. Principles of auditing: an introduction to international standards on auditing. – Harlow: Prentice-Hall, 2005. P. 89-101.
14. Kardelis, K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai, 2005. P. 8-11.
15. Katkus, A. Valstybės kontrolė: teisinės padėties ypatumai. – Vilnius: Justitia, 2004.
16. Kustienė, A. Audito pagrindai: mokomoji knyga. – Kaunas: Akademija, 2008. P. 15-24.
17. Leonavičienė, T. SPSS programų paketo taikymas statistiniuose tyrimuose: mokomoji knyga. – Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2006.

18. Mackevičius, J. Auditas: teorija, praktika, perspektyvos. – Vilnius: Personalinė įmonė “Lietuvos mokslas”, 2001. P.156-180.
19. Mackevičius, J. Audito pradmenys. – Vilnius: Mintis, 1994. P. 25-31.
20. Mackevičius, J. Audito teorija ir praktika: monografija. – Vilnius: Lietuvos mokslas, 1999. P. 23-48.
21. Molienė O. Statistika: mokomoji knyga. – Vilnius: Vilniaus verslo kolegija, 2004.
22. Palidaskaitė, J. Etika viešajame administravime. Monografija. – Kaunas, 2003.
23. Palidaskaitė, J.; Didžiulienė, D. Viešojo administravimo etikos aspektai Lietuvoje // *Viešoji politika ir administravimas*. 2002, Nr. 1, p. 61–66.
24. Paulavičius K. Statistikos įvadas: statistiniai rodikliai. – Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2004.
25. Pukėnas, K. Sportinių tyrimų duomenų analizė SPSS programa: mokomoji knyga. – Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija, 2005.
26. Puškorius, S. 3E koncepcijos plėtra // *Viešoji politika ir administravimas*. 2002, Nr. 3, P. 31–38.
27. Puškorius, S. Bendradarbiavimo efektyvumas // *Viešoji politika ir administravimas*. 2007, Nr. 20, P. 24-31.
28. Puškorius, S. Veiklos auditas: monografija. – Vilnius: MRU Leidybos centras, 2004.
29. Rupšienė, L. Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija. – Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 2007.
30. Russell J.P. The quality audit handbook: principles, implementation and use. – Milwaukee [Wisconsin]: ASQ Quality press, 1999. P. 92-128.
31. Tidikis, R. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. – Vilnius: LTU, 2003. P.178-213.
32. Vaitkevičius R. Statistika su SPSS psichologiniuose tyrimuose: [statistika socialiniuose moksluose]. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2008.
33. Valstybės kontrolės 2007 metų veiklos ataskaita // http://vilkas.vkontrolė.lt/veikla_ataskaitos.php?tipas=vk; prisijungimo laikas: 2008-10-10.

PRIEDAI

AUDITUOJAMŲ SUBJEKTŲ VALSTYBĖS KONTROLĖS PASLAUGŲ VERTINIMAS

ANKETA AUDITUOJAMO SUBJEKTO DARBUOTOJAMS

Gerb. respondente,

veiklos audito magistrantūros studijų V kurso studentė atlieka tyrimą, kurio **tikslas** – įvertinti teikiamas Valstybės kontrolės paslaugas, pareigūnų ir audito subjektų bendradarbiavimą audito metu.

Maloniai prašome atsakyti į pateiktus klausimus. **Anketa yra anoniminė**, vardo ir pavardės rašyti nereikia. Jums tiesiog reikėtų parašyti ir pažymėti tokį atsakymą, kuris tiksliausiai atspindi Jūsų nuomonę. Patirtis rodo, kad pirmoji mintis, kilusi vienu ar kitu klausimu, dažniausiai yra teisinga. Todėl nereikėtų ties vienu klausimu apsistoti labai ilgai. Labai svarbu, kad atsakytumėte į visus klausimus. Tyrimo rezultatai bus panaudoti magistro baigiamojo darbo rengimo procese.

Bendri duomenys

Lytis: vyras; moteris.

Amžius: 20-29 m.; 30-39 m.; 40-49.; 50-59 m.

Jūsų užimamos pareigos: specialistas; žemesnio lygio vadovas; vidurinio lygio vadovas;
 aukščiausio lygio vadovas.

I. Bendravimo vertinimas

1.1. Kaip Jums teko susidurti su Valstybės kontrolės veikla pastaruosiu metu?

- Įstaigoje buvo atliekamas finansinis auditas;
- Įstaigoje buvo atliekamas veiklos auditas;
- Kreipiausi į Valstybės kontrolę kilus neaiškumams.

1.2. Tyrimo pradžioje Jums suteikta informacija apie:

- Valstybės kontrolės veiklą;
- Audito komandą;
- Audito tikslus;
- Audito tvarkaraštį;

- Pasikeitimo informacija būdus;
- Procedūras, kurios bus taikomos atliekant auditą;
- Jūsų teises ir pareigas audito metu;
- Dokumentus, kurių bus prašoma pateikti;
- Kita.....

1.3. Ar su Jumis buvo aptariama audito eiga?

- Buvo aptariama visuomet;
- Dažniausiai buvo aptariama;
- Neturiu nuomonės;
- Buvo aptariama retai;
- Visai nebuvo aptariama;
- Kita

1.4. Ar auditoriai tyrimo metu leido Jums išsakyti savo nuomonę?

- Visuomet leido išsakyti pilnai;
- Dažniausiai leido išsakyti;
- Neturiu nuomonės;
- Leido išsakyti retai;
- Visai neleido išsakyti;
- Kita

1.5. Ar auditoriai įsiklausė į Jūsų nuomonę?

- Buvo įsiklausyta visuomet;
- Dažniausiai buvo įsiklausyta;
- Neturiu nuomonės;
- Įsiklausyta retai;
- Visai nebuvo įsiklausyta;
- Kita

1.6. Ar auditoriui prireikus pagalbos buvo prisitaikoma prie Jūsų užimtumo?

- Buvo prisitaikoma visuomet;
- Dažniausiai buvo prisitaikoma;
- Neturiu nuomonės;

- Prisitaikyta retai;
- Visai nebuvo prisitaikyta;
- Kita

1.7. Ar tyrimo metu auditorius Jums reiškė kritiką?

- Reiškė labai dažnai;
- Reiškė dažnai;
- Neturiu nuomonės;
- Reiškė retai;
- Visai nereiškę;
- Kita

1.8. Kaip įvertintumėte tyrimo metu vykusį bendravimą su auditoriumi, skalėje nuo 1 iki 5, kur „1“ reiškia „Labai blogai“, o „5“ – „Labai gerai“?

Bendravimas	Labai blogai	Blogai	Vidutiniškai	Gerai	Labai gerai
	1	2	3	4	5

1.9. Įvertinkite bendravimo su auditoriumi dažnumą:

- Bendravimas buvo intensyvus;
- Bendravimas buvo pakankamas;
- Trūko dažnesnio bendravimo su auditoriais;
- Audituojamas subjektas pats inicijavo tarpinių auditų aptarimus su auditoriais;
- Su audituojamu subjektu nebuvo bendraujama;
- Kita

1.10. Dažniausi bendravimo būdai su auditoriais:

- Kalbantis tiesiogiai;
- Telefonu;
- Elektroniniu paštu;
- Susitikimų metu;
- Kita

1.11. Su kokiomis problemomis Jums teko susidurti bendraujant su auditoriumi?

- Auditoriaus patirties, kvalifikacijos stoka;

- Auditoriaus asmeninės savybės (nemokėjimas bendrauti, netaktiškumas, arogantiškas elgesys, išankstinis nusistatymas);
- Auditoriaus nemokėjimas įsiklausyti į audituojamo subjekto nuomonę;
- Auditoriaus informavimo apie audito eigą stoka;
- Auditoriai akivaizdžiai stengėsi atitraukti audituojamo subjekto darbuotoją nuo tiesioginio darbo;
- Nekilo nesusipratimų bendraujant su auditoriumi;
- Kita

II. Auditorių kompetencijos ir darbo rezultatų įvertinimas

2.1. Kaip įvertintumėte auditoriaus kompetenciją? Atsakymą pažymėkite skalėje nuo 1 iki 5, kur „1“ reiškia „Labai žema“, o „5“ – „Labai aukšta“.

Kompetencija	Labai žema	Žema	Pakankama	Aukšta	Labai aukšta
	1	2	3	4	5

2.2. Ar audito metu buvo atskleisti įstaigos veiklai reikšmingi pastebėjimai?

- Visiškai reikšmingi;
- Didesnė dalis pastebėjimų reikšmingi;
- Neturiu nuomonės;
- Mažai reikšmingi;
- Visai nereikšmingi;
- Kita

2.3. Ar tyrimo rezultatai buvo pagrįsti?

- Visiškai pagrįsti;
- Pagrįsti daugeliu atvejų;
- Neturiu nuomonės;
- Mažai pagrįsti;
- Visai nepagrįsti;
- Kita

2.4. Ar auditoriaus parengtos rekomendacijos buvo tinkamos egzistuojančių problemų sprendimui?

- Visos buvo tinkamos;

- Daugelis rekomendacijų buvo tinkamos;
- Neturiu nuomonės;
- Kai kurios buvo tinkamos;
- Nebuvo tinkamų;
- Kita

III. Auditoriaus objektyvumo, nešališkumo ir konfidencialumo vertinimas

3.1. Kaip vertinate auditoriaus pastangas įsigilinti į problemą ir atrasti jos priežastis? Atsakymą pažymėkite skalėje nuo 1 iki 5, kur „1“ reiškia „Labai menkos“, o „5“ – „Labai didelės“.

Pastangos įsigilinti į audito problemą	Labai menkos	Menkos	Pakankamos	Didelės	Labai didelės
	1	2	3	4	5

3.2. Kaip vertinate teiginį, kad tyrimo metu auditorius stengėsi tik patvirtinti iš anksto suformuotas nuostatas?

- Visiškai pritariu;
- Pritariu;
- Neturiu nuomonės;
- Nepritariu;
- Visai nepritariu;
- Kita

3.3. Ar Jums yra žinomi faktai, kai auditorius paviešino konfidencialią informaciją?

- Jums žinomi daugelis atvejų;
- Yra žinomi keli atvejai;
- Tokie atvejai nežinomi;
- Kita

3.4. Ar tyrimo metu Jūs galėjote pasitikėti auditoriumi ir jo darbu?

- Visiškai galėjau pasitikėti;
- Galėjau pasitikėti daugeliu atvejų;
- Neturiu nuomonės;

- Mažai galėjau pasitikėti;
- Visai negalėjau pasitikėti;
- Kita

3.5. Ar atliktas auditas buvo svarbus įstaigos veiklai?

- Taip, buvo naudingas, nes leido pamatyti veikloje daromas klaidas bei jas ištaisyti;
- Taip, buvo naudingas, nes visada labiau stengiesi, kai žinai, kad būsi patikrintas;
- Pagalba auditą atliekantiems Valstybės kontrolės darbuotojams yra tuščias laiko švaistymas, darbuotojų gaišinimas;
- Pats audito įvykdymo faktas institucijoje sukėlė neigiamus jausmus ir tam tikrą įtampą;
- Neturiu nuomonės;
- Nebuvo naudingas.
- Kita

Ačiū už atsakymus

AUDITUOJAMŲ SUBJEKTŲ VALSTYBĖS KONTROLĖS PASLAUGŲ VERTINIMAS

ANKETA VALSTYBINIAMS AUDITORIAMS

Gerb. respondente,

veiklos audito magistrantūros studijų V kurso studentė atlieka tyrimą, kurio **tikslas** – įvertinti teikiamas Valstybės kontrolės paslaugas, pareigūnų ir audito subjektų bendradarbiavimą audito metu.

Maloniai prašome atsakyti į pateiktus klausimus. **Anketa yra anoniminė**, vardo ir pavardės rašyti nereikia. Jums tiesiog reikėtų parašyti ir pažymėti tokį atsakymą, kuris tiksliausiai atspindi Jūsų nuomonę. Patirtis rodo, kad pirmoji mintis, kilusi vienu ar kitu klausimu, dažniausiai yra teisinga. Todėl nereikėtų ties vienu klausimu apsistoti labai ilgai. Labai svarbu, kad atsakytumėte į visus klausimus. Tyrimo rezultatai bus panaudoti magistro baigiamojo darbo rengimo procese.

Bendri duomenys

Lytis: vyras; moteris.

Amžius: 20-29 m.; 30-39 m.; 40-49.; 50-59 m.

Jūsų užimamos pareigos: valstybinis auditorius, vyresn. auditorius, vyr. auditorius.

I. Bendravimo vertinimas

1.1. Tyrimo pradžioje audituojamo subjekto darbuotojui buvo suteikta informacija apie:

- Valstybės kontrolės veiklą;
- Audito komandą;
- Audito tikslus;
- Audito tvarkaraštį (galimus susitikimus su audito grupės nariais);
- Pasikeitimo informacija būdus;
- Procedūras, kurios bus taikomos atliekant auditą;
- Audituojamo subjekto darbuotojo teises ir pareigas audito metu;
- Dokumentus, kurių bus prašoma pateikti;
- Kita.....

1.2. Ar su audituojamo subjekto darbuotojais buvo aptariama audito eiga ir surinkti įrodymai?

- Buvo aptariama visuomet;
- Dažniausiai buvo aptariama;
- Neturiu nuomonės;
- Buvo aptariama retai;
- Visai nebuvo aptariama;
- Kita

1.3. Ar buvo prisitaikoma prie audituojamo subjekto darbuotojų užimtumo?

- Buvo prisitaikoma visuomet;
- Dažniausiai buvo prisitaikoma;
- Neturiu nuomonės;
- Prisitaikyta retai;
- Visai nebuvo prisitaikyta;
- Kita

1.4. Ar tyrimo metu audituojamo subjekto darbuotojai Jums reiškė kritiką?

- Reiškė labai dažnai;
- Reiškė dažnai;
- Neturiu nuomonės;
- Reiškė retai;
- Visai nereiškė;
- Kita

1.5. Kaip įvertintumėte tyrimo metu vykusį bendravimą su audituojamo subjekto darbuotojais, skalėje nuo 1 iki 5, kur „1“ reiškia „Labai blogai“, o „5“ – „Labai gerai“?

Bendradarbiavimas	Labai blogai	Blogai	Vidutiniškai	Gerai	Labai gerai
	1	2	3	4	5

II. Audituojamo subjekto darbuotojų kompetencijos ir darbo rezultatų įvertinimas

2.1. Kaip įvertintumėte audituojamo subjekto darbuotojų kompetenciją? Atsakymą pažymėkite skalėje nuo 1 iki 5, kur „1“ reiškia „Labai žema“, o „5“ – „Labai aukšta“.

Kompetencija	Labai žema	Žema	Pakankama	Aukšta	Labai aukšta
	1	2	3	4	5

III. Audituojamo subjekto darbuotojų objektyvumo, nešališkumo ir konfidencialumo vertinimas

3.1. Kaip vertinate audituojamo subjekto darbuotojų pastangas įsigilinti į problemą ir atrasti jos priežastis? Atsakymą pažymėkite skalėje nuo 1 iki 5, kur „1“ reiškia „Labai menkos“, o „5“ – „Labai didelės“.

Pastangos įsigilinti į audito problemą	Labai menkos	Menkos	Pakankamos	Didelės	Labai didelės
	1	2	3	4	5

3.2. Ar tyrimo metu Jūs galėjote pasitikėti audituojamo subjekto darbuotoju ir jo darbu?

- Visiškai galėjau pasitikėti;
- Galėjau pasitikėti daugeliu atvejų;
- Neturiu nuomonės;
- Mažai galėjau pasitikėti;
- Visai negalėjau pasitikėti;
- Kita

Ačiū už atsakymus

DAŽNIŲ LENTELĖS

Respondentų pasiskirstymas pagal lytį

LYTIS

Tiriamųjų grupė	Dažnis	Atsakiusiųjų procentinis dažnis	Sukauptasis dažnis
Vyras	58	47,2	47,2
Moteris	65	52,8	100,0
Iš viso respondentų	123	100,0	

Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

AMŽIUS

Tiriamųjų grupė	Dažnis	Atsakiusiųjų procentinis dažnis	Sukauptasis dažnis
20-29	21	17,1	17,1
30-39	24	19,5	36,6
40-49	59	48,0	84,6
50-59	19	15,4	100,0
Iš viso respondentų	123	100,0	

Respondentų pasiskirstymas pagal užimamas pareigas

UŽIMAMOS PAREIGOS

Tiriamųjų grupė	Dažnis	Atsakiusiųjų procentinis dažnis	Sukauptasis dažnis
Specialistas	33	26,8	26,8
Žemiausio lygio vadovas	32	26,0	52,8
Vidurinio lygio vadovas	23	18,7	71,5
Aukščiausio lygio vadovas	10	8,1	79,7
Valstybinis auditorius	25	20,3	100,0
Iš viso respondentų	123	100,0	

I. Bendravimo vertinimas

1.1. Kaip Jums teko susidurti su Valstybės kontrolės veikla pastaruju metu?

VALSTYBĖS KONTROLĖS VEIKLA

Tiriamųjų grupė	Dažnis	Atsakiusiųjų procentinis dažnis	Sukauptasis dažnis
Istaigoje buvo atliekamas finansinis auditas	65	66,3	66,3
Istaigoje buvo atliekamas veiklos auditas	33	33,7	100,0
Iš viso respondentų	98	100,0	

1.2.a. Ar su Jumis buvo aptariama audito eiga?

Tiriamųjų grupė	Audito eiga					
	<i>Visai nebuvo aptariama</i>	<i>Buvo aptariama retai</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Dažniausiai buvo aptariama</i>	<i>Buvo aptariama visuomet</i>	Iš viso respondentų
Specialistas	5 15,2%	14 42,4%	4 12,1%	6 18,2%	4 12,1%	33 100,0%
Žemesnio lygio vadovas	0 0%	7 21,9%	6 18,8%	19 59,4%	0 0%	32 100,0%
Vidurinio lygio vadovas	0 0%	3 13,0%	0 0%	16 69,6%	4 17,4%	23 100,0%
Aukščiausio lygio vadovas	0 0%	0 0%	0 0%	3 30,0%	7 70,0%	10 100,0%
Iš viso respondentų	5 4,1%	24 22,8%	10 8,1%	44 49,6%	15 15,4%	98 100,0%

1.2.b. Ar Jūs aptarėte audito eigą su audituojamo subjekto darbuotojais?

Tiriamųjų grupė	Audito eiga					
	<i>Visai nebuvo aptariama</i>	<i>Buvo aptariama retai</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Dažniausiai buvo aptariama</i>	<i>Buvo aptariama visuomet</i>	Iš viso respondentų
Valstybinis auditorius	0	4	0	17	4	25
Iš viso respondentų	0% 0	16,0% 4	0% 0	68,0% 17	16,0% 4	100,0% 25

1.3. Ar valstybiniai auditoriai tyrimo metu leido Jums išsakyti savo nuomonę?

Tiriamųjų grupė	Nuomonės išsakymas				
	<i>Leido išsakyti retai</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Dažniausiai leido išsakyti</i>	<i>Visuomet leido išsakyti pilnai</i>	Iš viso respondentų
Specialistas	5 15,2%	4 12,1%	21 63,6%	3 9,1%	33 100,0%
Žemesnio lygio vadovas	2 6,2%	6 18,8%	19 59,4%	5 15,6%	32 100,0%
Vidurinio lygio vadovas	0 0%	0 0%	9 39,1%	14 60,9%	23 100,0%
Aukščiausio lygio vadovas	0 0%	0 0%	4 40,0%	6 60,0%	10 100,0%
Iš viso respondentų	7 5,7%	10 8,1%	53 52,8%	28 33,3%	98 100,0%

1.4. Ar auditoriai įsiklausė į Jūsų nuomonę?

Tiriamųjų grupė	Įsiklausymas į nuomonę					
	<i>Visai nebuvo įsiklausyta</i>	<i>Įsiklausyta retai</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Dažniausiai buvo įsiklausyta</i>	<i>Buvo įsiklausyta visuomet</i>	Iš viso respondentų
Specialistas	4 12,1%	5 15,2%	6 18,2%	15 45,5%	3 9,1%	33 100,0%
Žemesnio lygio vadovas	0 0%	0 0%	2 6,2%	25 78,1%	5 15,6%	32 100,0%
Vidurinio lygio vadovas	0 0%	0 0%	0 0%	15 65,2%	8 34,8%	23 100,0%
Aukščiausio lygio vadovas	0 0%	0 0%	0 0%	4 40,0%	6 60,0%	10 100,0%
Iš viso respondentų	4 4,1%	5 5,1%	8 8,2%	59 60,2%	22 22,4%	98 100,0%

1.5.a. Ar auditoriui prireikus pagalbos buvo prisitaikoma prie Jūsų užimtumo?

Tiriamųjų grupė	Užimtumas					
	<i>Visai nebuvo prisitaikyta</i>	<i>Prisitaikyta retai</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Dažniausiai buvo prisitaikoma</i>	<i>Buvo prisitaikoma visuomet</i>	Iš viso respondentų
Specialistas	4 12,1%	5 15,2%	2 6,1%	15 45,5%	7 21,2%	33 100,0%
Žemesnio lygio vadovas	0 0%	0 0%	1 3,1%	22 68,8%	9 28,1%	32 100,0%
Vidurinio lygio vadovas	0 0%	0 0%	0 0%	12 52,2%	11 47,8%	23 100,0%
Aukščiausio lygio vadovas	0 0%	0 0%	0 0%	6 60,0%	4 40,0%	10 100,0%
Iš viso respondentų	4 3,3%	5 4,1%	3 2,4%	55 57,7%	31 32,5%	98 100,0%

1.5.b. Ar buvo prisitaikyta prie audituojamo subjekto darbuotojų užimtumo?

Tiriamųjų grupė	Užimtumas					
	<i>Visai nebuvo prisitaikyta</i>	<i>Prisitaikyta retai</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Dažniausiai buvo prisitaikoma</i>	<i>Buvo prisitaikoma visuomet</i>	Iš viso respondentų
Valstybinis auditorius	0	0	0	16	9	25
Iš viso respondentų	0 0%	0 0%	0 0%	16 64,0%	9 36,0%	25 100,0%

1.6.a. Ar tyrimo metu auditorius Jums reiškė kritiką?

Tiriamųjų grupė	Kritika					Iš viso respondentų
	<i>Reiškė labai dažnai</i>	<i>Reiškė dažnai</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Reiškė retai</i>	<i>Visai nereiškė</i>	
Specialistas	3 9,1%	8 24,2%	7 21,2%	10 30,3%	5 15,2%	33 100,0%
Žemesnio lygio vadovas	0 0%	4 12,5%	4 12,5%	14 43,8%	10 31,2%	32 100,0%
Vidurinio lygio vadovas	0 0%	3 13,0%	0 0%	8 34,8%	12 52,2%	23 100,0%
Aukščiausio lygio vadovas	0 0%	0 0%	0 0%	7 70,0%	3 30,0%	10 100,0%
Iš viso respondentų	3 2,4%	15 15,4%	11 11,4%	39 43,1%	30 27,6%	98 100,0%

1.6.b. Ar tyrimo metu audituojamo subjekto darbuotojai Jums reiškė kritiką?

Tiriamųjų grupė	Kritika					Iš viso respondentų
	<i>Reiškė labai dažnai</i>	<i>Reiškė dažnai</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Reiškė retai</i>	<i>Visai nereiškė</i>	
Valstybinis auditorius Iš viso respondentų	0 0%	4 16,0%	3 12,0%	14 56,0%	4 16,0%	25 100,0%

1.7.a. Kaip įvertintumėte tyrimo metu vykusį bendravimą su auditoriumi, skalėje nuo 1 iki 5, kur „1“ reiškia „Labai blogai“, o „5“ – „Labai gerai“?

Tiriamųjų grupė	Bendravimas				Iš viso respondentų
	<i>Blogai</i>	<i>Vidutiniškai</i>	<i>Gerai</i>	<i>Labai gerai</i>	
Specialistas	4 12,1%	11 33,3%	13 39,4%	5 15,2%	33 100,0%
Žemesnio lygio vadovas	0 0%	7 21,9%	21 65,6%	4 12,5%	32 100,0%
Vidurinio lygio vadovas	0 0%	5 21,7%	12 52,2%	6 26,1%	23 100,0%
Aukščiausio lygio vadovas	0 0%	2 20,0%	6 60,0%	2 20,0%	10 100,0%
Iš viso respondentų	4 3,3%	25 27,6%	52 49,6%	12 19,5%	98 100,0%

1.7.b. Kaip įvertintumėte tyrimo metu vykusį bendravimą su audituojamo subjekto darbuotojais, skalėje nuo 1 iki 5, kur „1“ reiškia „Labai blogai“, o „5“ – „Labai gerai“?

Tiriamųjų grupė	Bendravimas				Iš viso respondentų
	<i>Blogai</i>	<i>Vidutiniškai</i>	<i>Gerai</i>	<i>Labai gerai</i>	
Valstybinis auditorius Iš viso respondentų	0 0%	9 36,0%	9 36,0%	7 28,0%	25 100,0%

1.8. Įvertinkite bendravimo su auditoriumi dažnumą:

Tiriamųjų grupė	Dažnumas			
	<i>Trūko dažnesnio bendravimo su auditoriais</i>	<i>Bendravimas buvo pakankamas</i>	<i>Bendravimas buvo intensyvus</i>	Iš viso respondentų
Specialistas	8 24,2%	12 36,4%	13 39,4%	33 100,0%
Žemesnio lygio vadovas	6 18,8%	16 50,0%	10 31,2%	32 100,0%
Vidurinio lygio vadovas	4 17,4%	10 43,5%	9 39,1%	23 100,0%
Aukščiausio lygio vadovas	0 0%	7 70,0%	3 30,0%	10 100,0%
Iš viso respondentų	18 14,6%	45 51,2%	35 34,1%	98 100,0%

1.9. Dažniausi bendravimo būdai su auditoriais:

Tiriamųjų grupė	Būdai				Iš viso respondentų
	<i>Kalbantis tiesiogiai</i>	<i>Telefonu</i>	<i>Elektroniniu paštu</i>	<i>Susirinkimų metu</i>	
Specialistas	11 33,3%	12 36,4%	10 30,3%	0 0%	33 100,0%
Žemesnio lygio vadovas	16 50,0%	5 15,6%	3 9,4%	8 25,0%	32 100,0%
Vidurinio lygio vadovas	7 30,4%	12 52,2%	2 8,7%	2 8,7%	23 100,0%
Aukščiausio lygio vadovas	5 50,0%	2 20,0%	1 10,0%	2 20,0%	10 100,0%
Iš viso respondentų	39 40,7%	31 31,7%	16 17,9%	12 9,8%	98 100,0%

Su kokiomis problemomis Jums teko susidurti bendraujant su auditoriumi?

Tiriamųjų grupė	Problemoms						Iš viso respondentų
	<i>Auditoriaus patirties, kvalifikacijos stoka</i>	<i>Auditoriaus asmeninės savybės (nemokėjimas bendrauti, netaktiškumas, arogantiškas elgesys, išankstinis nusistatymas)</i>	<i>Auditoriaus nemokėjimas įsiklausyti į audituojamo subjekto nuomonę</i>	<i>Auditoriaus informavimo apie audito eigą stoka</i>	<i>Auditoriai akivaizdžiai stengėsi atitraukti audituojamo subjekto darbuotoją nuo tiesioginio darbo</i>	<i>Nekilo nesusipratimų bendraujant su auditoriumi</i>	
Specialistas	0 0%	6 18,2%	2 6,1%	13 39,4%	8 24,2%	4 12,1%	33 100,0%
Žemesnio lygio vadovas	0 0%	0 0%	11 34,4%	15 46,9%	5 15,6%	1 3,1%	32 100,0%
Vidurinio lygio vadovas	0 0%	2 8,7%	0 0%	4 17,4%	0 0%	17 73,9%	23 100,0%

Aukščiausio lygio vadovas	2	1	0	0	0	7	10
	20,0%	10,0%	0%	0%	0%	70,0%	100,0%
Iš viso respondentų	2	9	13	32	13	29	98
	2,0%	9,2%	13,3%	32,7%	13,3%	29,6%	100,0%

II. Auditorių kompetencijos ir darbo rezultatų įvertinimas

2.1.a. Kaip įvertintumėte auditoriaus kompetenciją? Atsakymą pažymėkite skalėje nuo 1 iki 5, kur „1“ reiškia „Labai žema“, o „5“ – „Labai aukšta“.

Tiriamųjų grupė	Kompetencija				Iš viso respondentų
	Žema	Pakankama	Aukšta	Labai aukšta	
Specialistas	6 18,2%	16 48,5%	8 24,2%	3 9,1%	33 100,0%
Žemesnio lygio vadovas	0 0%	11 34,4%	16 50,0%	5 15,6%	32 100,0%
Vidurinio lygio vadovas	0 0%	11 47,8%	10 43,5%	2 8,7%	23 100,0%
Aukščiausio lygio vadovas	0 0%	7 70,0%	3 30,0%	0 0%	10 100,0%
Iš viso respondentų	6 4,9%	45 52,0%	37 35,0%	10 8,1%	98 100,0%

2.1.b. Kaip įvertintumėte audituojamo subjekto darbuotojų kompetenciją? Atsakymą pažymėkite skalėje nuo 1 iki 5, kur „1“ reiškia „Labai žema“, o „5“ – „Labai aukšta“.

Tiriamųjų grupė	Kompetencija				Iš viso respondentų
	Žema	Pakankama	Aukšta	Labai aukšta	
Valstybinis auditorius Iš viso respondentų	0 0%	19 76,0%	6 24,0%	0 0%	25 100,0%

2.2. Ar audito metu buvo atskleisti įstaigos veiklai reikšmingi pastebėjimai?

Tiriamųjų grupė	Pastebėjimai				Iš viso respondentų
	Mažai reikšmingi	Neturiu nuomonės	Didesnė dalis faktų reikšmingi	Visiškai reikšmingi	
Specialistas	3 9,1%	3 9,1%	22 66,7%	5 15,2%	33 100,0%
Žemesnio lygio vadovas	4 12,5%	4 12,5%	18 56,2%	6 18,8%	32 100,0%
Vidurinio lygio vadovas	3 13,0%	0 0%	13 56,5%	7 30,4%	23 100,0%
Aukščiausio lygio vadovas	0 0%	0 0%	5 50,0%	5 50,0%	10 100,0%
Iš viso respondentų	10 10,2%	7 7,1%	58 59,2%	23 23,5%	98 100,0%

2.3. Ar tyrimo rezultatai buvo pagrįsti?

Tiriamųjų grupė	Rezultatai				
	<i>Mažai pagrįsti</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Pagrįsti daugeliu atvejų</i>	<i>Visiškai pagrįsti</i>	Iš viso respondentų
Specialistas	3 9,1%	9 27,3%	15 45,5%	6 18,2%	33 100,0%
Žemesnio lygio vadovas	4 12,5%	3 9,4%	16 50,0%	9 28,1%	32 100,0%
Vidurinio lygio vadovas	3 13,0%	0 0%	14 60,9%	6 26,1%	23 100,0%
Aukščiausio lygio vadovas	0 0%	0 0%	7 70,0%	3 30,0%	10 100,0%
Iš viso respondentų	10 10,2%	12 12,2%	52 53,1%	24 24,5%	98 100,0%

2.4. Ar auditoriaus parengtos rekomendacijos buvo tinkamos egzistuojančių problemų sprendimui?

Tiriamųjų grupė	Rekomendacijos				
	<i>Kai kurios buvo tinkamos</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Daugelis rekomendacijų buvo tinkamos</i>	<i>Visos buvo tinkamos</i>	Iš viso respondentų
Specialistas	4 12,1%	8 24,2%	15 45,5%	6 18,2%	33 100,0%
Žemesnio lygio vadovas	6 18,8%	2 6,2%	20 62,5%	4 12,5%	32 100,0%
Vidurinio lygio vadovas	3 13,0%	0 0%	14 60,9%	6 26,1%	23 100,0%
Aukščiausio lygio vadovas	2 20,0%	0 0%	5 50,0%	3 30,0%	10 100,0%
Iš viso respondentų	15 15,3%	10 10,2%	54 55,1%	19 19,4%	98 100,0%

III. Auditoriaus objektyvumo, nešališkumo ir konfidencialumo vertinimas

3.1.a. Kaip vertinate auditoriaus pastangas įsigilinti į problemą ir atrasti jos priežastis? Atsakymą pažymėkite skalėje nuo 1 iki 5, kur „1“ reiškia „Labai menkos“, o „5“ – „Labai didelės“.

Tiriamųjų grupė	Pastangos				Iš viso respondentų
	<i>Menkos</i>	<i>Pakankamos</i>	<i>Didelės</i>	<i>Labai didelės</i>	
Specialistas	4 12,1%	14 42,4%	11 33,3%	4 12,1%	33 100,0%
Žemesnio lygio vadovas	0 0%	16 50,0%	14 43,8%	2 6,2%	32 100,0%
Vidurinio lygio vadovas	0 0%	6 26,1%	15 65,2%	2 8,7%	23 100,0%
Aukščiausio lygio vadovas	0 0%	4 40,0%	6 60,0%	0 0%	10 100,0%

Iš viso respondentų	4	40	46	8	98
	3,3%	41,5%	45,5%	9,8%	100,0%

3.1.b. Kaip vertinate audituojamo subjekto darbuotojų pastangas įsigilinti į problemą ir atrasti jos priežastis? Atsakymą pažymėkite skalėje nuo 1 iki 5, kur „1“ reiškia „Labai menkos“, o „5“ – „Labai didelės“.

Tiriamųjų grupė	Pastangos				Iš viso respondentų
	<i>Menkos</i>	<i>Pakankamos</i>	<i>Didelės</i>	<i>Labai didelės</i>	
Valstybinis auditorius	0	11	10	4	25
	0%	44,0%	40,0%	16,0%	100,0%

3.2. Kaip vertinate teiginį, kad tyrimo metu auditorius stengėsi tik patvirtinti iš anksto suformuotas nuostatas?

Tiriamųjų grupė	Nuostatos					Iš viso respondentų
	<i>Visiškai pritariu</i>	<i>Pritariu</i>	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Nepritariu</i>	<i>Visai nepritariu</i>	
Specialistas	4	2	3	16	8	33
	15%	23%	9,1%	29%	24,2%	100,0%
Žemesnio lygio vadovas	0	5	0	22	5	32
	0%	15,6%	5%	64%	15,6%	100,0%
Vidurinio lygio vadovas	0	0	3	15	5	23
	0%	0%	13,0%	65,2%	21,7%	100,0%
Aukščiausio lygio vadovas	0	0	0	9	1	10
	0%	0%	0%	90,0%	10,0%	100,0%
Iš viso respondentų	4	7	6	62	19	98
	4,1%	7,1%	6,1%	63,3%	19,4%	100,0%

3.3. Ar Jums yra žinomi faktai, kai auditorius paviešino konfidencialią informaciją?

KONFIDENCIALI INFORMACIJA

Tiriamųjų grupė	Dažnis	Atsakiusiųjų procentinis dažnis	Sukauptasis dažnis
Neturiu nuomonės	10	10,2	10,2
Tokie atvejai nežinomi	88	89,8	100,0
Iš viso respondentų	98	100,0	

3.4. Ar tyrimo metu Jūs galėjote pasitikėti auditoriumi ir jo darbu?

Tiriamųjų grupė	Pasitikėjimas			Iš viso
	<i>Neturiu nuomonės</i>	<i>Galėjau pasitikėti daugeliu atvejų</i>	<i>Visiškai galėjau pasitikėti</i>	
Specialistas	12	15	6	33
	36,4%	45,5%	18,2%	100,0%
Žemesnio lygio vadovas	5	18	9	32
	15,6%	56,2%	28,1%	100,0%
Vidurinio lygio vadovas	3	18	2	23
	13,0%	78,3%	8,7%	100,0%

Aukščiausio lygio vadovas	0 0%	10 100,0%	0 0%	10 100,0%
Iš viso respondentų	20 16,3%	51 63,4%	17 20,3%	98 100,0%

3.5. Tyrimo pradžioje valstybinių auditorių suteikta informacija

Tiriamųjų grupė	Tyrimo pradžioje valstybinių auditorių suteikta informacija							
	<i>Valstybės kontrolės veikla</i>	<i>Audito komanda</i>	<i>Audito tikslai</i>	<i>Audito tvarkaraštis</i>	<i>Pasikeitimo informacija būdai</i>	<i>Jūsų teisės ir pareigos</i>	<i>Dokumentai, kurių bus prašoma pateikti</i>	Iš viso respondentų
Specialistas	3 12,1%	12 39,4%	6 18,2%	0 0%	0 0%	2 11,1%	10 38,3%	33 100,0%
Žemesnio lygio vadovas	0 8%	15 42,9%	0 0%	0 0%	3 9,4%	0 25%	14 25,8%	32 100,0%
Vidurinio lygio vadovas	3 13,0%	7 40,4%	4 17,4%	3 13,0%	2 8,7%	0 30%	4 17,4%	23 100,0%
Aukščiausio lygio vadovas	3 30,0%	5 50,0%	1 10,0%	1 10,0%	0 0%	0 0%	0 0%	10 100,0%
Iš viso respondentų	9 9,2%	39 39,8%	11 11,2%	4 4,1%	5 5,1%	2 2,0%	28 28,6%	98 100,0%